

צ'בזטי מוזהר"ן
קמא

דף עז: עה.

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה סג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

ליקוטי

הסתום, כשרואים שמערכת המזלות מחייבים איזה גזירה, וצדיק מבטל, אזי ידעו שיש אלקי נמצא, שהוא עושה רצון הצדיק. וזה (י^א) מה פרעה גוזר ואינו מקיים. פרעה היינו מערכת המזלות הגלויים לכל גזירתם. אף אתה גוזר ואינך מקיים, כי הצדיק מבטל :

וזהו ויסב אלקים וכו', איתא במדרש (שמות פ' ד י^ב) **ויסב** לשון סעודה, היינו לשון היסיכה. **וַחֲמִשִּׁים**, אחד מחמשה (כמו שפרש"י שם), היינו ה' מוצאות הפה. שעל ידם כל העכו"ם פונים לאמונת ישראל **לעבדו שכם אחד**, כמ"ש (י^ג) **אז אהפוך אל א־העמים שפה ברורה וכו'**. **עלו בני ישראל מארץ מצרים**, ממיצר הגרון. היינו ע"י עלות בני ישראל מראשי התאוות הנ"ל, ממיצר הגרון ה"הנ"ל, ע"י הדיבור, מחזיר את העכו"ם לאמונת ישראל. וזה עיקר קישוטי האמונה, בחי מתקשטא בקישוטין דלא הוו. ע"י אמונה בשלימות, אזי הותרה אכילה בחי' **ויסב** : (ע"כ לשונו ז"ל)

שייך לאות ב' **וזה** שלום ר"ת ודע מה שתשיב לאפיקורס', כי ע"י השלום יודע להשיב על אפיקורסית' שבלבו כנ"ל ע"ש. וגם ע"י השלום שיש בין ישראל בין א' לחבירו, גם ע"ז נתבטלין האפיקורסית', כמבואר במ"א (י^ב). וזה שאמרו רז"ל (ב"ר פ' לח י^ג) **חבור עצמים אפרים הנח לו** (הושע ד'), שכשיש שלום בין ישראל, אפילו עובדין ע"א, מוחלין להם. אבל חלק **לבם עתה יאשמו** (שם י'). כי ע"י המחלוקת באין כפירות כנ"ל, וכ"א אוהו בדעתו, מאחר שאינם באים ומתוועדים יחד לדבר א' עם חבירו להפכו לדעתו. ואפי' יבואו יחד וידברו זה עם זה, לא ישוב מדעתו מחמת הנצחון של המחלוקת. אבל כשיש שלום, אפי' עובדין כו"ם מוחלין להם. כי ע"י השלום בוודאי יתבטל הע"ז והאפיקורסית" שיש לכ"א מהם, ע"י שידברו זה עם זה, וישיבו זה ב"את זה מדעותיו הרעים" והכפירות. ובוודאי יבואו לאמונה שלימה וישרה ע"י השלום כנ"ל וכמבואר במ"א (י^ג):

(ג"ז שייך לאות הנ"ל) **מהמחלוקת** נעשה הלכות כמבואר בתהלה לדוד (י^ב) ע"ש היטב. ¹⁰ מבואר שם שההלכות הם תיקון המחלוקת, כי חוזר ומהפך הצירופי אותיות של המחלוקת להלכות כמבואר שם ע"ש, מ"ש שם שהצדיק לומד אלו הצירופין של המחלוקת ועושה מהם צירוף הלכה וכו' ע"ש. וזהו בחי' מ"ש כאן שצריכין ללמוד הלכות דהיינו פוסק בשביל תיקון המחלוקת. והבן :

(שייך לאות ה') **גם** כי עיקר כל הדברים הן התחלה. כי כל התחלות קשות מחמת שיוצא מהיפך אל היפך וכו' כנ"ל. וע"כ בכל פעם ופעם שנוסע להצדיק, צריך שיראה שיבא בכל פעם מחדש. לא כמו שכבר היה אצל הצדיק ועכשיו הוא בא פעם שנית, רק כמו שלא היה מעולם אצל הצדיק, ויהיה אצלו כמו שבא עכשיו מחדש פעם ראשון. כי עיקר היא" התתחלה, כי כל התחלות קשות כנ"ל, נמצא שעיקר כח העבודה של כל הימים

ויסב אלקים סב סוד כוונת המילה סג

מוהר"ן עז.

אינו אלא ההתחלה כנ"ל ע"ש. וכפי הכח וההתלהבות של ההתחלה, כן הולך ומתנהג בעבודתו, כי עיקר היא ההתחלה כנ"ל. על כן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, "כי פן ואולי לא היתה התחלתו כראוי, וא"כ גם כל עבודתו אינה בשלימות כראוי, כי הכל מתנהג כפי ההתחלה (י^ב). על כן צריך להתחיל בכל פעם מחדש (י^ג), ולבא להצדיק מחדש, בכח התלהבות גדול והתגברות חדש לעבודת השי"ת, כדי שתהיה עבודתו כראוי כפי כח ההתחלה כנ"ל. וכן בכל פעם ופעם צריך לחשוש חששא זו, פן לא התחיל עדיין כראוי, וצריך להתחיל ולבא להצדיק בכל פעם מחדש : ^{1א}

סג (י^ב) **א סוד כוונת המילה**. כי ברית נקרא בלשון תרגום אמה, וכמו שמוזכר בלשון זה בגמרא (שבת קח:). והוא בחי' אמה בת ששה טפחים (י^ב). שהברית כלול מהם. והוא בחי' (ישעיה ו') **שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד** (י^ב). שש כנפים, הם בחי' הששה טפחים הנ"ל. והם נחלקים לשלש, היינו בחי' (י^ג) **בשתים יכסה פניו, ובשתים יכסה רגליו, ובשתים יעופף**. כי פנים, הוא בחינות וטפה לו על פניו (ב"ק לב:). **ובשתים יכסה פניו**, הוא בחינות ב' טפחים, בחינות מגלה טפה ומכסה טפה, הנאמר בברית כשרו"ל (נדרים כ ע"ב)(י^ב). **וכן בשתים יכסה רגליו**, הוא ב' בחי' וטפה לו בסנדלו (ב"ק שם)(י^ג) והוא ג"כ כ"בחי' ב' טפחים כנ"ל מגלה טפה ומכסה טפה. **ובשתים יעופף**, הוא בחינות עופות, שנבראו מן הרקק (חולין כז ע"ב), בחינות טופח ע"מ להטפיה (וימא עה גיטין מז ע"ז ס:). וכל הששה טפחים כולם כלולים ומונחים בברית. כי הששה טפחים הנ"ל הם בחי' **ששת ימים שבהם עשה ה' את השמים ואת הארץ**, בבחי' (תהלים לט) **הנח טפחות נתת ימי**. כמ"ש (שמות כ) **ששת ימים עשה ה' וכו' וינח ביום השביעי**, היינו שכל הששת ימים בחי' הששה טפחים הניה כולם **ביום השביעי** שהוא שבת, שהוא בחי' ברית, כמ"ש (שם לא) **ברית עולם ביני ובין בני ישראל**. וזה בחי' **בראשית** ברא שית (תיקון יא י^ג). בחי' **ששת ימים** ששה טפחים הנ"ל, שכולם מונחים וכלולים בברית. וזה **בראשית** ברית אש (תיקון ג' דף יח י^א). היינו ברית שהוא כלול משהה ימים ששה טפחים שש כנפים. וזה ברית אש, בחי' שרפים בשש כנפים, שהן בחי' ששה טפחים כנ"ל. כי גם אש יש לה ששה כחות, וכמבואר גם למחקרים (י^ב) שיש ששה כחות באש, היינו מתיך ומקפאי, מבשל ושורף משהיר ומלביץ, וכן עוף יש בו ששה כחות, כי ע"י העפיפה הוא נעלם ומתגלה קרוב ורחוק וכו' (י^ב): **והצדיק** שהוא בחינות ברית, בחינות **צדיק יסוד עולם** (משלי י'). הוא כלול מבחינות הששה טפחים הנ"ל (י^ג), שנחלקים לשלש בחינות של שתיים שתיים. היינו שכל כ"ב בחינות מהשלש הוא בחינות מגלה טפה ומכסה

תורה אור

שמות בשלה יג (יח) ויִסֵּב אֱלֹהִים אֶת יָדָם מִדִּבְרֵי יָם סוּף וְחִמְשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: צִפְנִיה 2 (ט) כִּי אֵין אֶהֱפֹךְ אֶל עַמִּים שָׂקֶה בִּרְוּחַ לִקְרֹא כָּל־בָּשָׂר בְּשֵׁם יְיָוָה לְעִבְדוֹ שֶׁכֶּם אֲחֵד: הוֹשֵׁעַ ד (יו) חֲבֹר עֲצָבִים אֶפְרַיִם הִנֵּה לֹו: הוֹשֵׁעַ י (ב) חֲלָק לָבָם עֲתָה יֵאָשְׁבוּ הוּא יִצְרֹף מִזְבַּחֹתָם יִשְׁדֹּר מִצְבֹּתָם:

תורה סג

יִשְׁעִיהוּ ו (ב) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִפְּעַל לוֹ שֶׁשׁ כְּנָפִים שֶׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בִּשְׁתֵּים יָכֹסֶה פָּנָיו וּבִשְׁתֵּים יָכֹסֶה רַגְלָיו וּבִשְׁתֵּים יֵעוּפֹף: שְׁמוֹת יִתְרוֹ כ (י) כִּי שִׁשֶּׁת יָמִים עָשָׂה יְקֹוֹק אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כָּן בִּרְךְ יְקֹוֹק אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: תְּהִלִּים לט (ו) הִנֵּה טַפְחוֹת נִתְּנָה יָמֵי וְחֻלְדֵי כִּיָּין גִּגְדֹךְ אֶךְ כָּל הַכֵּל כָּל אֶדָם נִבְּרָה: שְׁמוֹת כִּי תִשָּׂא לֹא (טו)

וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם: (יז) בִּינֵי וּבִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לַעֲלֹם כִּי שִׁשֶּׁת יָמִים עָשָׂה יְקֹוֹק אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיְנַפְּשׁ: ס בְּרֹאשִׁית א (א) בְּרֹאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: מְשָׁלִי י (כח) כְּעֹבֵד טוֹפָה וְאִין רָשָׁע וְצַדִּיק יִסּוּד עוֹלָם:

^[1] פִּרְשִׁי שֶׁם עִפְ"י בְּרֹאשִׁית רַבָּה פִּרְשָׁה צַנ עִה"פ כְּמוֹךְ כִּפְרָעָה

^[2] שְׁמוֹת רַבָּה פִּרְשָׁה כ' סוּף פִּסְקָא יֵחַ עַל שְׁמוֹת יג יֵחַ עוֹד עֵינִן שֶׁם פִּרְשָׁה כ' פִּסְקָא ז' וּבִמְדַבֵּר רַבָּה א' ב' וְנִתְחַמֵּא בַּמְדַּבֵּר ב'

^[3] צִפְנִיה ג' הִנֵּל סוּף אוֹת ד' וּבֹאוֹת ג'

^[4] גַּם בְּדוּפְרִיר וְתוּרְלִי- אֵל הַעֲמִימִם. וּמִתּוּרְלִי- אֵל כָּל הָעַמִּים (בַּפְסוּק - אֵל עַמִּים וְעִין לַעֲלִיל תוֹרָה מִחַ דָּף נ. שֶׁם כֹּתֵב בְּרִינּוֹ אֵל כָּל הָעַמִּים)

^[5] בְּתוּרְלִי- וְנִיֵּל, וּבְלֹוֹהִית שֶׁם- הַיֵּיִל

^[6] דְּפוּרִי- לֹא־פִיקוּרִים

^[7] דְּפוּרִי- אִפִּיקוּרִסִית, בַּתְּשַׁכֵּס - אִפִּיקוּרִסוֹת

^[8] דְּפוּרִי- הַאִפִּיקוּרִסִית, וּבַתְּשַׁכֵּס - הַאִפִּיקוּרִסוֹת

^[9] * לַעֲלִיל בְּתוֹרָה כו [אוֹת א']

^[10] פִּסְקָא ו' וּבִמְדַבֵּר רַבָּה יֵא ז' וּבִמְסַכָּה כֹּלָה רַבְתִּי ה' א' וְדָךְ אֶרֶץ ז' לֹו וְסַפְרִי בַּמְדַּבֵּר מִב ד"ה וְיִשֵּׁם וְעוֹד

^[11] דְּפוּרִי- הַכּוּ"ם וְהַכִּפְיֹרִי בְּאַלְקִים חַיִּים, וּמִתְּקַפָּא- הַעִיז וְהַאִפִּיקוּרִסִית, בַּתְּשַׁכֵּס - הַעִיז וְהַאִפִּיקוּרִסוֹת

^[12] בְּדוּפְרִי- זֶה אֵת זֶה, בְּתַקְפָּא וְתוּרְלִי- זֶה עַם זֶה, וְעֵינִן לּוֹחַ סַעִיּוֹת תְּקַפָּא בְּסוּף ח"א שֶׁם שְׂצִיין מוֹהֲרִית שׁוּו טַעוֹת וְצ"ל זֶה אֵת זֶה. בְּלוּהִית שֶׁל תוּרְלִי וּמִתּוּרְלִי- זֶה אֵת זֶה

^[13] דְּפוּרִי וְתוּרְלִי- הָרַעִים, בְּלוּהִית שֶׁל תוּרְלִי וּמִתּוּרְלִי - הָרַעוֹת

^[14] * שֶׁם [תּוֹרָה כו אֵת א' הִנֵּל]

^[15] תּוֹרָה יב אוֹת ד'

^[16] בְּדוּפְרִי- עִי"ש הִיטֵב וְהַבֵּן, וּבַתְּקַפָּא הוֹסִיף כָּל מַה שֶׁנִּכְתַּב כֹּאן לִפְנֵי

^[17] תִּיבַת וְהַבֵּן

^[18] גַּם בְּדוּפְרִיר וְתוּרְלִי- הִיא, וּמִתּוּרְלִי- הוּא,

^[19] בְּתוּרְלִי- פִי, וּבְלֹוֹהִית שֶׁם- כִּי

^[20] בִּינֵה לַעֲלִיתִם דְּרוּש א' ל' שִׁבְת ר"ח אֵלּוּל, מִהֲר"ל נִצַּח יִשְׂרָאֵל סוּף פִּרְק מַג ד"ה וְהַתְּבָאֵר לךְ.

^[21] עֵינִן חַי מוֹהֲר"ן סִימֵן תֵּלו

^[22] תּוֹרָה טג נִדְפַס בְּדוּפְרִיר בְּצִילּוֹם ג 114 ג עֵינִן לַעֲלִיל סוּף תּוֹרָה נה.

^[23] תּוֹרָה זוֹ נִאֲמָרָה בְּסוּף חֲדָש אֲדֹר שְׁנַת תְּקַסָּה קוּדֵם סַעוּדַת שַׁחֲרִית וּלְפָנֵי הַבְּרִית שֶׁל בְּנוֹ שִׁלְמָה אֶפְרַים ז"ל וְעֵינִן חַי מוֹהֲר"ן אוֹת כו וַיִּמִּי מוֹהֲרִית ח"א אוֹת ה'.

^[24] * עֵרֹובִין ג:

^[25] עֵינִן זוֹהַר פִּנְחוֹס רֵלֹו.

^[26] * שֶׁם

^[27] שִׁיטָּה מְקוּבָּצֶת שֶׁם בִּשְׁם הַרִיט"ב"א וְעֵינִן מַעֲרִיךְ עֶרֶךְ טַפַּח

^[28] בְּתוּרְלִי- בַּהִי, וּבְלֹוֹהִית שֶׁם- בַּחִי'

^[29] וּבִבָּא בְּתָרָא כֹב. וּמוֹעִד קִטֵּן כּה.

^[30] בְּתוּרְלִי- בַּחֲיִינוֹת

^[31] דָּף כו:

^[32] בְּדָפִים שִׁלְנוֹ שֶׁם בִּאֲמָצַע עֹמֵד ב'

^[33] סֵפֶר עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ לִרְבִּי מֵאִיר אֲבֵן גִּבְאִי פ"ב (דָּף יד טוֹר ד') מִהַדְר' וּנְצִיָּה (כֹּחוֹ) וּבִסְפֵר אֲמוֹנוֹת וְדַעוֹת לִרְס"ג מֵאִמֵּר ג' סוּף אוֹת י' בְּבִיאֹור הַפֶּהָה אֲדוּמָה. (דָּף סב). בַּמַּהְדְר' יוֹדֵפּוֹפ תִּרְמֹז) וּבִסְפֵר הַעִיָּקִירִים מֵאִמֵּר ב' פ"ח (דָּף נט: מַהְדְר' וּרְשָׁא תִרְצ) [רַמְבַּ"ם מ"ח/א"פ/נג]

^[34] עֵינִן בְּנוֹסָאוֹת וְהַגְהוֹת מַכְתִּי" הַמִּיחוֹם בְּטַעוֹת לַמוֹהֲרַנ"ת שְׁהוֹסִיף כֹּאן- מַעֲלָה וּמִטָּה.

^[35] בְּתוֹרָה ז' בְּרִית מִרְכַּבָּה לִיסוּד סְפִירָה שִׁישִׁית שְׁהַנִּקּוּד שְׁלוֹ מִלֵּאֲפֻם דְּהִינֵּי אוֹת ו' גַּמַּט' שֶׁשׁ

^[36] בַּתְּשַׁכֵּס - בַּחֲיִנָּה

עז: ליקוטי

סוד כוונת המילה סג

מוהר"ן

ומכסה וכו', שלפעמים מגלה פנים של רצון והשגחה, ומכסה פנים של כעס, ולפעמים מכסה פנים של רצון והשגחה כנ"ל: **ולחם** הפנים הוא בחי' ברית, כמ"ש (ויקרא כד)^א **ביום השבת יערכנו לפני ה' וכו' ברית עולם**, ונאמר בהם (שמות כה) **ועשית לו מסגרת טפה**: וע"כ נקראת הבחי' המקבלת הששה טפחים הנ"ל מטפחת, כמ"ש (רות ג) **הבי המטפחת**. כי זה היה בקשתה, כמ"ש (שם) **ופרשת כנפיך על אמתך**, שבקשה הכנפים הנ"ל, שהן בחי' הששה טפחים כנ"ל. ע"כ **ויאמר לה הבי המטפחת וימד לה שש שעורים**, שהן בחי' ששה טפחים שש כנפים הנ"ל: **וי"ש** נחש ונמלה בתוך פיה, וזאת הנמלה אין לה נייחא בוודאי, מחמת שהיא בתוך פיה של נחש. והנחש פעמים הולך ופעמים מעופף. והחילוק שבין הליכה לעפירה, כי בעפירה יוכל לעוף ולפרוה ברגע הרכה, אבל בהליכה הוא הולך מעט מעט, בדרך ההולך, שהוא תנועה כבידה. ובכל הדיבורים רעים שמדברים, ובפרט כשהם נוגעים על צדיקים וגדולים, באלו הדיבורים הם עושים כנפים להנחש, שיוכל לעופף. כי על ידי דיבורים קדושים, עושים כנפים דקדושה, בבחי' (קהלת י) **ובעל כנפים יגיד דבר**. אבל באלו הדיבורים רעים, עושים כנפים להנחש, והם נגד השש כנפים של הקדושה הנ"ל. כי הדיבור יוצא מכנפי ריאה (כ"א), ע"כ נעשה ממנו בחי' כנפים להנחש (כ"ב), כי הדיבור היוצא משית עיוקאין דקנה (כ"ג), הוא נגד השש כנפים של הקדושה הנ"ל: **והנחש** הם אלו החכמים להרע, החוקרים פילוסופיא ואפיקורסית. כמ"ש (ירמיה ד) **חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו**, שהם רק חכמים להרע, שאם ירצו להשתמש בחכמתם להטיב^ב לא יוכלו. והם בחינות הנחש, בחינות (בראשית ג) **והנחש היה ערום מכל חיות השדה**. וע"י דיבורים רעים, עושים כנפיים להחכמים אלו, שהם בחי' הנחש, שיוכלו לעוף ולפרוה. היינו שמעופפת ומתפשטת חכמתם ואפיקורסית שלהם בעולם, ומוזיק מאד להעולם (כ"ד). וגם בחקירותם בעצמם, הם מעופפים, כמו מי שיש לו שכל מעופף, היינו ששכלם מעופף במהירות, ונפתח להם חכמתם מאד. אבל אם אין להנחש כנפיים, היינו שאין להם דיבורים רעים כנ"ל, אזי אין להנחש רק בחי' הליכה, היינו שאין להחכמים להרע הנ"ל, רק מה שחוקרים בינם לבין עצמם, ואינם מעופפים בעולם, היינו שאין מתפשט ומעופף חכמתם בעולם. ואינם יכולים להזיק להעולם, רק למי שסמוך אליהם, כגון תלמידיהם וחבריהם, אבל ברחוק מהם אינם יכולים להזיק. כמו ההולך, שהולך רק מעט, ואינו יכול למהר למרחוק כמו המעופף. וגם בינם לבין עצמם אין שכלם מעופף, היינו שאין נפתח להם החכמה כ"כ, ואינם מעופפים ומהירים בחכמות שלהם, רק חוקרים בחכמתם מעט מעט, כמו ההולך. וגם מה שמזיקים

טפה. כי הוא בחי' מגלה טפה ומכסה טפה נגד עצמו, וזה בחי' **בשתיים יכסה פניו**. וכן הוא בחי' מגלה ומכסה וכו' נגד העולם, וזה בחי' **בשתיים יכסה רגליו**. וכן הוא בחי' מגלה ומכסה נגד השם יתברך, וזה בחי' **בשתיים יעופף**. כי לפעמים הוא אצל העולם בחי' מגלה, שמגלה ומקרב עצמו אליהם. ולפעמים הוא בחי' מכסה, שנתכסה ונתעלם מהם, שמתרחק מהם מאד. ולא די שמתרחק מהם ומתרוםם מהם, ואינם יכולים להתקרב אליו, אלא שנופלים עליו קושיות ותמיהות, עד שנתעקם ונתבלבל מהם, מחמת שנתרחק מהם מאד, וקשה עליו קשיות ופליאות, וזה בחי' מכסה טפה. וזה בחי' **ובשתיים יכסה רגליו**, רגליו לשון המושכה, כמו (שמות יא) **וכל העם אשר ברגליך החולכים אחר עצתך** (כ"ד). היינו שבההמשכה שממשיך העולם אליו, הוא בחי' מגלה טפה ומכסה וכו' כנ"ל. כי מחמת שמוח הצדיק בעצמו א"א לקבל ממנו, ע"כ הוא צריך להתכנסות ולהתלבש עצמו בדברים קטנים, כדי שיוכל להתגלות, שיוכלו העולם לקבל ממנו. וזה בחי' מגלה טפה ומכסה טפה, שמה שמכסה ומתלבש עצמו, הוא בחי' מגלה, שעל ידי זה הוא מגלה עצמו אליהם, כי בלא זה לא היה אפשר להתגלות אליהם. ולפעמים הוא בחי' מכסה ממש, שמתכסה ומתעלם מהם ונתרחק ונפלא מהם כנ"ל: **וכן אצל הש"י צריך להיות בחי' מגלה ומכסה וכו'**, כי צריך לדבק ולקרב עצמו להש"י, כאלו כביכול הש"י נגלה ומתקרב אליו. אבל כל מה שמתקרב יותר להש"י, צריך להתרחק יותר. היינו כל מה שמתקרב יותר, צריך לידע שהוא רחוק מאד מהש"י. כי אם יחשוב וידמה בדעתו שכבר נתקרב להש"י, ויודע בידעיות הש"י, זה סימן שאינו יודע כלום (כ"ה). כי אם היה יודע קצת מהש"י, היה יודע שהוא רחוק מאד ממנו. כי כל מה שמתקרב יותר להש"י, ויודע יותר, הוא יודע שהוא רחוק מאד, ואינו יודע כלל. וזה דבר שא"א לפה לדבר ולהסביר זאת, כי גדולת הבורא אין שיעור (כ"ו). וזה בחי' (ישעי' נז) **שלוה לרחוק ולקרוב**, בחינות מגלה טפה ומכסה וכו', שכל מה שמתקרב מתרחק כנ"ל. וזה בחי' **ובשתיים יעופף**, יעופף כתרוממו משמש (כ"ז), היינו בחינות מגלה טפה ומכסה וכו' של השימוש, שמשמש ועובד הש"י כנ"ל: **ובשתיים יכסה פניו**, זה בחי' מגלה טפה ומכסה טפה אצל עצמו. כי פנים לשון כעס, כמ"ש (שמות לג) **פני ילכו** (כ"ח). וגם פנים לשון רצון והשגחה הש"י, כמ"ש (במדבר ו) **יאר ה' פניו אליך** (כ"ט). והצדיק הוא לפעמים מקבל על עצמו יסורין בשביל העולם, והוא כמו חילוף, שמחליף עם הש"י ההשפעה וההשגחה (כ"י). שאינו רוצה זאת ההשפעה וההשגחה, ומכסה פני השגחה זו, ומקבל על עצמו יסורין, כי הוא בוחר בהשפעה והשגחה רוחניות. ואותה ההשפעה שהלכה לה, נתפזרה בין העולם. וזה בחי' מגלה טפה

תורה אור

ישעיהו ו (ב) שרפים עמדים מפעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתיים יכסה פניו ובשתיים יכסה רגליו ובשתיים יעופף: שמת בא יא (ח) ויירדו כל עבדיו אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא מעם פרעה קהרי אף:

ישעיה נז (ט) בורא נוב (גיבור) שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ויירד ויפאטו: שמת לג (יד) ויאמר פני לכל ונתנתי לך: במדבר ו (כה) יאר ויירד פניו אליך ויתנן:

ויקרא אמר כד (ח) ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ויירד תמיד מאת בני ישראל ברית עולם: שמת תרומה כה (כה) ועשית לו מסגרת טפה סביב וצשת יד ורגל למסגרתו סביב:

רות ג (טו) ויאמר ה'בי המטפחת אשר עליך ואחרי כה ותאמרו קה ונקד שש שערין ונשת עליה ונבא העיר:

רות ג (ט) ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפיך על אמתך כי גאל אותי:

קהלת י (כ) גם במועד מלך אל תקלל ובחודי משכבך אל תקלל עשיר כי עוף השמים יוליד את הקול ובעל הקנפים (אנפסים) יגיד דבר: ירמיה ד (כב) כי אויל צמי אותי לא ידעו בגנים סקלים הקה ולא נבונים הקה חכמים הקה לקרע ולהטיב לא ידעו:

בראשית ג (א) ותקש תה צרם מכל חית השדה אשר עשה ידוך אלהים ויאמר אל האשה אף כי אשר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן:

^א בתרלד- וכל אשר, ובלוה"ת שם- וכל העם אשר

^ב * כמובא בפרש"י שם [עיי' תורה יז אות ה הערה שם דף כד.]

^ג עיי' תורה נג שתכלית הידיעה היא שוכה לה' דברים שאינו יודע, ועיי' תורה לה שחכמה נקרא רחוק, ובתורה מ תנינא נקראת מרחקים, וכן בתורה פג תנינא תכלית הידיעה שלא נדע, ועיי' תורה כד אות ח ובהערות שם. [ועיי' נעם אלימלך סוף בחוקתי]

^ד עיי' שיחות הר"ן אות א'

^ה וכן פרש"י שם

^ו * ברכות ז. (בתרלד ציין כאן ב"ד רות ז ובתשכט נמוק דלא נמצא לא בבראשית ולא ברות) [ועיי' במדבר רבה

יא ז ד"ה ישא ה פניו אליך]

^ז עיי' תורה מז

^ח עיי' תורה עא

^ט בתקפא כתוב (במדבר כד) ובתרלד תוקן

^י בהשטמות לדפודי כתוב שצ"ל ונמלה היינו זבוב. אבל בתקפא לא תיקן זאת כנראה חזר בו. (ועיי' לקמן שהנמלה היא החכם הצדיק)

^{יא} עיי' תורה מה

^{יב} בבחי' אפעה ושרף מעופף (ישעיהו ל) ופריו שרף מעופף (פלי"ח כאן אות ו)

^{יג} עיי' תורה ג' ברכות טא סוף ע"א וזה רע"מ פנחס רלה. וזה רע"מ נשא קא: ותיקון כב דף סז:

^{יד} דפודי - להטיב, מתרצ - להטיב

^{טו} עיי' כעין זה בהקדמת הוהר דף ה. ד"ה ואי תימה מה שכתב שם המתוק מדבש ד"ה ועתה בא וראה.

ליקוטי

סוד כוונת המילה סג

לאחרים בחכמתם, הוא רק בבחי' הליכה, שאינו מעופף ונכנס בעומק לתוך המוח והלב, רק שנדבק קצת לחמות, אבל אינו נכנס בעומק לתוך הלב והמוח. אבל כשיש להם ח"ו כנפים מדיבורים רעים כנ"ל, אזי שכלם מעופף כנ"ל, וגם מזיק למרחוק, כמו המעופף שמעופף בשעה אחת למרחוק, וגם שמעופף חכמתם המשובשת ונכנס ונדבק בהמוח והלב בעומק גדול מאד: **והנמלה** המונה בתוך פי הנחש, הוא בחינות חכם הדור, שהוא חכם הישר והצדיק, ובעל מדות טובות. ומחמת שהוא חכם גדול דקדושה ונכנס באלו החכמות, אזי כשאלו החכמים נכנסים בחקירתם, לחקור באלו החכמות, אז יש לו צער גדול מאוד, ויש לו מלחמה גדולה עמהם, היינו עם בחי' הנחש הנ"ל. כי מתגברים עליו מאד בלכולים ואמונות כוזביות", והוא בחי' **מבטח בוגר**, שמתגבר עליו בטחון בוגד, שאינו בטחון שלם ואמת כראוי, שזהו בחי' אמונות כוזביות. וזהו בחינות (משלי כה) **שן רועה ורגל מועדת מבטח בוגר** [כ]. היינו שזה **המבטח בוגר** היא בחינות **שן רועה** את החכם, שהוא הנמלה שבתוך פיה כנ"ל. כי מחמת שהוא חכם ונכנס בעבודת ה', מתגברים עליו אלו הבלכולים והאמונות כוזביות! ביותר, וצריך לו תמיד מלחמה גדולה עמהם : ובין כשהנחש הולך, ובין כשהוא מעופף, יש לו צער גדול ומלחמה גדולה. רק שבוודאי בעת העפיה, צערו גדול יותר מאד. ואין לו שום נייחא בין כשהוא הולך, בין כשהוא מעופף. רק שיש ממוצע בין ההליכה ובין העפיה, והוא בעת שפוסק העפיה ומוריד עצמו מן העפיה ממעלה למטה, כדרך המעופף בעת שרוצה לשלשל ולהוריד עצמו למטה, ואזי יש להנמלה הנ"ל נייחא, כי אזי אינו הולך ואינו מעופף. היינו, כי יש כמה עתים שהחכמים נייחים ואינם חוקרין, כגון בעת שינה ואכילה, ואז יש נייחא להחכם שהוא בחי' הנמלה שבתוך פיה. כי החכם הוא בחי' נמלה, כמ"ש (משלי ו) **לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם**, כי זה החכם מלמד דעת ודרכי ה' אל העם : **וזה** סוד מה שאמר **הסבא** (וזהר משפטים דף צה) מאן הוא נחש דפרח באוירא ואזיל בפרודא, בין כך ובין כך אית נייחא אחד נמלה דשכיב בין שינוי. היינו בחינות הנחש הנ"ל. דפרח באוירא, שפריחתו, על ידי האוירים. היינו, על ידי דיבורים רעים שנעשה לו מהם כנפים. ואזיל בפרודא, היינו שאין לו רק בחינות הליכה, כשכנפיים דקדושה הם כתקוננ', ואין להנחש כנפים מדיבורים רעים, אזי אין לו רק בחי' הליכה. וזה ואזיל בפרודא, בחינות (יחזקאל א') **וכנפיהם פרודות מלמעלה**, היינו בחינות כנפי הקדושה. אזי ואזיל, שאין לו רק בחינות הליכה. כי בחינות הליכה יש לו תמיד, כי הבחירה חפשית להמחקרים לחקור בכל עת שירצו, רק שאין יכולים לעופף בבחי' הנ"ל, כשאין להם כנפים מדיבורים רעים, ואין להם רק בחי' הליכה כנ"ל : בין כך ובין כך, היינו בחי' הממוצע בין ההליכה והעפיה כנ"ל. וזה נקרא בין כך ובין כך, שהוא בין ההליכה

בא אל פרעה סד

מוהר"ן מוהר"ן עה.

והעפיה, ואזי יש לה נייחא להנמלה דשכיב בין שינה כנ"ל : שארי בחבורא וסיוס' בפרודא, היינו שאלו המחקרים, שהם **חכמים להרע** [ג], שהם בחינות הנחש כנ"ל, חכמתם וחקירתם הוא, שארי בחבורא, שתחילת" חקירתם מתחלת מהמחוכרים, מחיבור חומר וצורה. וסיים בפרודא, שמסתיימת חכמתם בשכליים הנפרדים. כי כן דרך כל חקירתם, להתחיל מחיבור החומר והצורה, ועולים ממדריגה למדריגה, מתחילה מחומר וצורה של הגשמיים, ואח"כ מחומר וצורה של הדקים יותר, ואח"כ מחומר וצורה של עילה ועלול, עד שמגיעים ומסיימים בשכליים הנפרדים. ורוצים להשיג בחקירתם האנושיות, המומעת והמשובשת, כידוע להמחקרים בעצמן, הם רוצים להשיג ע"י חקירותם הללו, מחיבור חומר וצורה, את השכלים נפרדים, וזה שארי בחבורא וסיים בפרודא :

סד [ו] **ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותותי אלה בקרבו: ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה' וכו'.**
הנני מביא מחר ארבה בגבולך [ז]:

א כי השי"ת מחמת רחמנותו ברא את העולם, כי רצה לגלות רחמנותו [כ]. ואם לא היה בריאת העולם על מי היה מראה רחמנותו. וע"כ ברא את כל הבריאה מתחילת האצילות עד סוף נקודת [יג] המרכז של עולם הגשמי, כדי להראות רחמנותו. וכאשר רצה השי"ע לברוא את העולם, לא היה מקום לבוראו מחמת שהיה חכל א"ס. ע"כ צמצם את האור לצדין, ועל ידי הצמצום הזה נעשה חלל הפנוי. ובתוך החלל הפנוי הזה נתהוו כל הימים והמדות, שהם בריאת העולם (כמ"ש בע"ה בתחלתו [יד]). וזה החלל הפנוי היה מוכרח לבריאת העולם. כי בלתי החלל הפנוי לא היה שום מקום לבריאת העולם כנ"ל. וזה הצמצום של החלל הפנוי א"א להבין ולהשיג כ"א לעתיד לבא [טו]. כי צריך לומר בו שני הפכים, יש ואין. כי החלל הפנוי הוא ע"י הצמצום, שכביכול צמצם אלקותו משם, ואין שם אלקות כביכול, כי אם לא כן אינו פנוי והכל אין סוף, ואין מקום לבריאת העולם כלל. אבל באמת לאמיתו", בוודאי אעפ"כ יש שם ג"כ אלקות, כי בודאי"ש אין שום דבר בלעדי חיותו [ז]. וע"כ א"א להשיג כלל בחי' חלל הפנוי עד לעתיד לבא:

ב ודע שיש שני מיני כ"אפיקורסית [כז]. יש אפיקורסית שבא מחכמות היצוניות, ועליו נאמר (אבות פ"ב) ודע מה שתשיב לאפיקורם. כי האפיקורסית הזאת יש עליה תשובה, כי זאת האפיקורסית בא מחכמות

תורה אור

משלי כה (יש) שן רעה ורגל מועדת מבטח בוגד ביום צרה:
משלי ו (ו) לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם:
יחזקאל א (יא) ופניהם וכנפיהם פרדות מלפניה
לאיש שתיים חכרות איש ושתיים מכסות את גזיתיהנה:
ירמיה ד (כב) כי אויל עמי אותי לא ידעו בגים סכלים הנה ולא נבונים הנה חכמים הנה לקרע ולהיטיב לא ידעו:

תורה סד

שמות בא י (א) ויאמר יקוק אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותותי אלה בקרבו: (ב) ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני יקוק: (ד) כי אם נאן אמה לשלח את עמי הנני מביא מחר מחר ארבה בגבולך:

^[א] דפ"ר ותרגו - כזביות, מתרגו - כחביות

^[ב] בענין רגל מועדת עיין פל"ח אות ז' ובחי מוהר"ן כו

^[ג] בתרגו - כזביות, מתרגו - כחביות

^[ד] דפ"ר כתקונו מתרגו - כתיקונו

^[ה] ע"ש ד"ק פרודות - פרושות לעופף

^[ו] גם בדפ"ר ותרגו - וסיוס, ומתרגו - וסיים (כלשון הזהר הנ"ל)

^[ז] לשה"כ ירמיהו ד' כב הנ"ל

^[ח] דפ"ר - שתחילת, מתרגו - שתחלת

^[ט] גם בדפ"ר ותרגו - שכלים, מתרגו - שכליים, (וצע"כ כי אינו רק שינוי בכתיב מלא או חסר אלא שינוי בניקוד שכליים, שכלים)

^[י] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו והיא אינה לשון רבינו, רק בשנת תקפד קיבל מוהר"נ את הכת"י של תורה זו ^ והוא נדפס בסוף הספר.

^[א] תורה סד בדפ"ר נדפס בצילוס 107 סדר ג עיין לעיל סוף תורה נה

^[ב] * שמות י' פסוקים א' ב' ד'

^[ג] עיין וזהר רע"ט פתנס רגו: ד"ה אף הכי. וספר מבוא שערים להאריז"ל בתחילתו (רחמנותו הוא הוא עצמו כי שם הוי"ו הוא השם של רחמים והוא שם העלם)

^[ד] עיין לעיל תורה נד אות ב'. ועין לקמן אות ה' ראשית נקודת הבריאה ועיי"ש מפתחי שערים נקודים לויקא

^[ה] דפ"ר - הש"י, מתרגו - השי"ת

^[ו] עיין עין חיים תחילת שער הכללים ובתחילת אוצרות חיים ותחילת מבוא שערים

^[ז] עיין לק"ה ברכת השחר ג' לו שהיא חכמות העמוקה והשגתו העצומה של רבנו שגילה לנו שא"א ליישב סתירה זו. ואולי כוונתו גם למחלוקת היוענים אם האלמוס כפשוטו או לא

^[ח] מתרגו - לאמתו

^[י] דפ"ר - בודאי, מתרגו - בוודאי

^[כ] עין תיקון גז דף צא: לית אתר פנוי מניה וכו' ועיין שומר אמונים הקדמון לרבי יוסף אירגס ויכוח שני אות מג גם ע"ש מאות לד. לימודי האצילות לרבי ישראל סרוג סוד הצמצום תחילת ח"א.

^[כא] בדפ"ר הגרסא - שני מיני כפירות באלקים חיים יש כופר בא"ח שבא מחכמות

^[כב] עין לעיל תורה סב אות ב'.

מאמר כוונת המילה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו נאמרה בחודש אדר שנת תקס"ה (ח"מ) בסוף ליל שבת אחרי השלום זכר של בנו שלמה אפרים התחיל לזרוק מפיו כמה משפטים מעניין הברית ואמר שרמוז בהם כל כוונות מילה (ח"מ) והשלים כל התורה למחרת (אחרי התפלה) לפני סעודת שחרית.

פתיחה

תורה זו היא ביאור שאלה ששאל הטיעא (צדיק נסתר הנדמה לסוחר) את רבי יוסי, כדאיתא בזוהר משפטים צה. הנקרא סבא דמשפטים. ולעיל בתורה סב ביאר רבינו את שאלתו האחרונה שם, ובתורה זו מבאר שאלתו הראשונה שם.

בתחילת התורה מרמז רבנו כל כוונות מצוות מילה בדרך רמז ובהמשך מבאר עפ"י את הזוהר הנ"ל. ומבאר שהברית והערלה הם האמונה וכפירה^א.

ליקוטי הלכות

יו"ד א' (דף ע') סימני עוף טהור ד'

יו"ד א' (דף עא) דגים א

יו"ד ב' (דף קלה:) שילוח הקן ה'

שיחות

מאמר "סוד כוונת המילה", (ליקו"מ ח"א) סי' ס"ג, נאמר בשבת שקודם הברית-מילה של בנו הקדוש שלמה אפרים זכרוננו-לברכה, שנולד סמוך לראש-חודש ניסן, תקס"ה: (חיי מוהר"ן, סימן נט; וכ"ה בסכ"ז דלהלן).

התורה שבסימן ס"ג המתחלת: "סוד כוונת המילה", נאמרה בבוקר קודם סעודת שחרית, בשבת שקודם הברית מילה של בנו הקדוש שלמה אפרים זכרוננו-לברכה, שנת תקס"ה סמוך לראש חודש ניסן. ואחר שיצאו רוב העולם שבאו לקבל פנים כנהוג, שנקרא שלום זכר, ומעשה שהיה כך היה: אחר שיצאו ההמון עם, נשארנו אנחנו עומדים לפניו, בתוך כך הסתכל על המנעל שלי שנתעקם מאוד, היינו שהעקב שקורין: "פידעשווי", נתעקמה הרבה לפניו על פני המנעל. ענה ואמר: "המנעל שלך הוא דומה כמי שטופחין בפנים!" (ואמר בזה הלשון אשכנז: "דיין שייך האט אפנים, וויא אפאטש אין פנים" הנעל שלך יש לה פנים כמו סטירה בפנים). ואחר-כך שתק מעט. והנה אנחנו בודאי היינו מאמינים שכל דבריו אינם פשוטים, ובודאי יש בהם רזין גדולים, וכמבואר ב(ליקו"מ ח"א) סימן מ"ב, עיין שם. אחר-כך ענה ואמר: "שיחות חולין שלנו!" ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון: "אונזער שיחות חולין!" ודחק תיבת "אונזער". יאמר לי איזה מקובל איך בהווערטיל הזה כלולים כל הכוונות של מילה, ומה שהוא גבוה מכוונות. והתחיל לזרוק מפיו הקדוש בחן קדוש ונורא, ואמר: "יש וטפח לו על פניו, ויש וטפח לו בסנדל". והזכיר מאמר רבותינו-זכרונם-לברכה (יבמות מ"ב). לענין סנדל, שאמרו שם, לענין מעוברת חבירו, גזירה שמא יעשה סנדל, למשל זכר, כמי שבא וטפח לו על פניו זכר. גם הזכיר מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדה כה:): דרוסת איש זכר, "מה שעשתה ענוה עקב לסילותא" (ירושלמי שבת פ"א). ובכל אלו הענינים מרומז שיש סודות התורה בענין העקב והסנדל, ובענין טפחו בפניו שהזכיר, וכל זה נוגע לענין פגם הברית ותיקונו, שכל זה ענין מילה שהוא תיקון הברית כמוזכר מכל הנזכר-לעיל למשכיל. ואחר-כך ענה ואמר כל התורה המבוארת בסימן הנזכר-לעיל, ועדיין אין אתנו יודע עד מה. וגם התורה הנזכר-לעיל לא אמר בביאור קשר הענינים, רק הכל בדרך רמז והתנוצצות. ובכל זה ראינו בעינינו גבורות הבורא יתברך, איך בדברי שיחה של הצדיקים האמיתיים מלובשים סודות כאלה. והשם יתברך יראנו נפלאות שנוכח להבין כל זה בשלמות:

אמר המעתיק: שמעתי, שאחר שאמר רבינו זכרוננו-לברכה מאמר סוד כוונת המילה הנזכר-לעיל, שאלו אותו אחר-כך קצת מאנשי שלומינו איזה שאלות במאמר זה, כי קצת דברים אינם מובנים שם כל-כך, וגם קשר המאמר אינו מובן כל-כך. השיב להם רבינו זכרוננו-לברכה: "מי חייב לכם שאין לכם השגה וידיעה בענינים דקים ורוחניים". ובלשון אשכנז: "ווער איז אייך שולדיג אז איהר האט גיט קיין ידיעה אין אידילקייט" (חיי מוהר"ן כ"ז).

בלילה קודם הברית מילה של בנו שלמה אפרים זכרוננו-לברכה אז ישב עימנו הרבה ודיבר עימנו הרבה מענין גדולתו ואמיתת הפלגת מעלתו. ושמענו אז כמה דברים ואמר אז שקשה להכניס בלב ענין גדולתו. ואי-אפשר לדבר מזה. כי גם אחרים אומרים כך לשונות כאלו. וכל מה שהפה יכול לדבר אומר השני גם-כן כך. אבל רק כל חד כפום מה דמשער בליביה יכול להבין קצת היכן נקודת האמת לאמיתו, והבין: (- שם, סימן רס"א).

שי' למה שמבאר בהשיות (סימן צ"ח) שהחך היא בחינת עיבור וקין הוא בחינת לדה. ואז דבר עמנו שיחה נפלאה ונשפח הרב, ומה שאני זוכר עדין הוא, מה שדבר אז מענין הקין שהיה ממשמש ובא, כי שיחה זו הייתה בימי ניסן קדם פסח בעת שהיה הברית של בנו שלמה אפרים זכרוננו-לברכה ביום שלישי למילה, ודבר אז שבחך כל העשבים וכל הצמחים כלם מתים כי בטל כחם בחך והם אז בבחינת מיתה, וכשבא הקין כלם נתעוררים ונחיים. ואז טוב ויפה כשיצאים לשוח בשדה שיחה זו תפלה ותחנה וכסופין להשם יתברך. ואז כל שיח השדה המתחילים לחיות אז ולצמח כלם נכספים ונכללים בתוך תפלתו ושיחתו, והאריך אז בשיחה נפלאה בענין זה ועוד בשאר ענינים: (חי"מ עב ושיחות הר"ן צח).

בשנת תקס"ה הנזכר-לעיל סמוך לראש חודש ניסן נולד בנו הקדוש וכו' שלמה אפרים זכרוננו-לברכה ורבינו זכרוננו-לברכה כיבד אותי במצוות פריעה אצלו. ורבינו זכרוננו-לברכה בעצמו היה סנדק וחיתוך. ומה שהיה נעשה אם היה התינוק הזה נשאר בחיים אי-אפשר לבאר. ומעט קצת כתוב אצלנו ברמז בעלמא. ואנחנו באנו אליו תיכף למחרתו אחר יום שנולד הילד הקדוש הנזכר-לעיל והיינו שם בשבת וכל השבוע עד שנימול. וגם אחר-כך עד יום שלישי למילה ובאותו העת שמענו ממנו תורה הרבה ושיחות נפלאות ונוראות מענין היצר הרע שיש כמה בחינות ביצר הרע וכו'. וקצת מהם נכתבו ונדפסו. ואז באותו השבת כשעמדנו לפינו אמר לי דברי צחות על המנעל שלי שנעקם לפניו מאוד. ואמר המנעל שלך דומה כמו מי שטופחין לו על פניו. ואחר-כך ענה ואמר שיחות חולין שלנו (כמפליג בשבח שיחות חולין שלו) איזה מהצדיקים יוכל לומר לי איך בדברי צחות האלו שקורין ווערטיל יש בו כל כוונות המילה ולמעלה מהכוונות. ואחר-כך התחיל לזרוק דיבורים מתוך פיו הקדוש וענה ואמר הלא יש וטפחו לו על פניו וטפחו לו בסנדלו ואמרו רבותינו-זכרוננו-לברכה סנדל ממאי הווה וכו'. משל וכו'. ואחר-כך התחיל לומר התורה הנדפסת בסימן ס"ג: "ברית נקרא בלשון תרגום אמה" וכו'. ומי שלא היה אז איך נתגלה התורה הזאת מדיבור הנזכר-לעיל אי-אפשר לצייר לו הענין. ומי שהיה אז ראה בעיניו גדולת הבורא יתברך וגדולת התורה וגדולת הצדיקים האמיתיים. איך כל שיחתם ותנועתם תורה גבוה. שראינו בעינינו שבדיבור בעלמא שקורין ווערטיל שאמר על המנעל שלי היה כלול בו תורה גבוה ונסתרה כזאת שכלול בה כל סוד כוונת המילה. ויותר מזה כאשר אמר בעצמו ובאמת גם התורה הנוראה שגילה אחר-כך על זה, גם-כן אין מי ששיג אותה היטב כי היא גבוה מאוד. כדרכו בקודש שזאת התורה לא ביארה היטב רק ברמז בעלמא כמבואר למעין שם. וכל ימי חייו הקדושים היינו רגילים תמיד לומר. אשרי עבדיך ואשרי אנשיך העומדים לפניך והשומעים את חכמתך אשרינו שזכינו לזה זה חלקינו מכל עמלינו: (- ימי מוהרנ"ת, סימן ד').

והזהיר אותי אז להתפלל על הילד היקר שלו שלמה אפרים זכרוננו-לברכה. כי היה לו חולי ההוסט אז והזהיר אותי מאוד להרבות בתפילה עבורו. ואמר ידעתי כשמסרתי זה הספר ליד האנשים הנזכר-לעיל שיקחו עצמם ויתגברו על התינוק הזה (היינו המקטרגים) וגם האיש שמסרתי הספר הנזכר-לעיל לידו (היינו אחד משני אנשים הנזכר-לעיל) הזהירתי מאוד מאוד בעת שמסרתי לידו הספר למען ה' שיהיה נזהר להתפלל ולהעתיך על התינוק הנזכר-לעיל ובעוונותינו הרבים התגבר הקיטרוג עד שנסתלק באותו קיץ התינוק הנזכר-לעיל: (חי"מ מוהר"ן, סימן קע"ז).

הבנתי מפיו הקדוש, שזה תלוי בזה היינו: כשדבר שידע משהו בהשגתו יתברך שמו, על-יד-זה הורס לעלות אל ה' וכן להפך, ועין במאמר המתחיל "סוד פגנת המילה" (ליקוטי מוהר"ן ח"א, סימן סג): (ליקו"ה או"ח ח"ג, הל' סוכה א,ב; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ס"א).

שייך לתורה ס"ג שבליקוטי מוהר"ן ח"א. כפי מה שהבנתי, כפי מה ששמעתי מפיו הקדוש, היוצא לנו משם, שיש שתי בחינות בשמירת הברית: בחינה אחת כפשוטו, שצריך להיות שומר הברית ולקדש ולטהר עצמו מבהמיות, מרע הכולל, עד שיוכח להיות קדוש לגמרי בשלמות, שלא יהיה להתאווה הבהמית שום אחיזה בו כלל, כלל לא, וכפי גודל קדושתו ופרישותו, כן גודל דעתו. אבל יש עוד בחינה ב', שאפילו מי שהוא קדוש מאוד בתכלית השלמות ודעתו שלם מאוד לגודל קדושתו, אזי צריך לשמור דעתו ושכלו מאוד, שלא יהרוס לעלות אל ה', שלא ליכנס לפנים ממחיצתו, שלא לצאת מגבול הקדושה, שזה בחינת פגם הברית, שהוא פגם הדעת: (ליקו"ה יור"ד ח"א, הל' דגים א,א; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף ע"א).

היה אומר רבי לוי יצחק זכרוננו-לברכה על-פי המובא בדברי רבינו זכרוננו-לברכה (סימן ס"ג, וסימן קמ). שמוח הצדיק הוא גבוה עד מאוד וכו', ועל-כן אי-אפשר לקבל ממנו בעצמו. שכמו כן יש לנו להבין ולדעת את האמת שכל ענין רבינו בעצמו, וזכותו והשגתו הוא עד אין סוף ממש עד שאין לנו בו שום השגה. וכל מה שכתב ואמר בספריו כמו ליקוטי מוהר"ן וסיפורי מעשיות הינם אך ורק לבושיין לעצם אורו, כדי שנבין אף אנו מעט מאוד זה. אבל עצם אורו הוא נבדל לגמרי מהשגתנו, וכך הם כל דברי התנאים ואמוראים והצדיקים הקדושים שאין לנו בהם שום השגה כלל וכלל, וכל דבריהם ותורתם הם רק לבושים לאור עצמותם, שזה בחינת שמש ולבנה שהוא בחינת רב ותלמיד, כמבואר בדברי רבינו זכרוננו-לברכה. והלבנה אף שהיא מאירה אינה אלא כאספקלריא ובבואה מאור השמש, וכסיל הוא זה האדם שחושב שאור הלבנה היא אור עצמית ושרשית, כי אינה אלא לבוש וכלי מחזיק מעט דמעט מאור הגדול של השמש. וזה שאמרו רבותינו זכרוננו-לברכה (ב"ב ע"ה): "פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה". היינו שידע יהושע היטב לנכון שהוא עצמו בהשוואה למשה רבו אינו אלא אך ורק כלבנה נגד החמה, ורק משום הכנעתו הגדולה הזו שהבין שאינו אלא כהלבנה המקבלת מהשמש, ואין לה אור עצמי כלל, משום כך זכה והבין והתעלה כל-כך בקדושת רבו. וכמו שבשמש עצמו אי-אפשר להביט כדי שלא יכהה עינו, כמו כן אסור להרהר אחר רבו, שמאיר בו אור אין סוף ממש: (שיש"ק ח"ו, סעיף ע"ב).

לענין שאמר רבינו זכרוננו-לברכה להרב רבי נתן זכרוננו-לברכה, אודות המנעל שלו שנתעקם העקב על פניו שהוא דומה כמו שטופחין בפנים וכו', מפשוטו נראה שהוכיח אותו על פניו, למה הוא הולך במנעל כזה. כי כבר ידוע מה שהקפידו רבותינו זכרוננו-לברכה על ענין המנעלים (כמו שאמרו רבותינו-זכרוננו-לברכה (שבת קכט. קנד): "לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו. בפרט לענין תלמיד-חכם הקפידו ביותר, ואמרו, שאין לו לתלמיד-חכם לילך במנעלים

מטולאים בשוק, וכל זאת כדי שלא יתבזה בפני ההמון). ועל-כן הקפיד גם רבינו זכרוננו-לברכה על זה קצת: (פל"ח תו' זו, ס"ב, דף ל"ו: טו"א; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף רי"ג).

ידוע מה שמבואר בספר "המדות" (אות זריזות) שכל-ידי זריזות זוכה להיות רועה נאמן, וסימן לדבר: "לך אל נמלה" וכו', וכתב "משם רועה אבן ישראל" סופי תבות נמלה. ושמעתי מאנשים נאמנים מאנשי-שלומו הזקנים, שענין זה אמר רבינו זכרוננו-לברכה בפירוש על הרב רבי נתן זכרוננו-לברכה, שהיה רזיז גדול מאוד כידוע. ופעם אחת התפעל רבינו זכרוננו-לברכה מאוד מזריזותו הגדולה והנפלאה, ואמר עליו אז – שבודאי יהיה הרב רבי נתן זכרוננו-לברכה, מנהיג ורועה ישראל, כי על ידי זריזות זוכין להיות רועה נאמן, כנזכר-לעיל, נמצא מבואר מדברי רבינו זכרוננו-לברכה עצמו, שהרב רבי נתן זכרוננו-לברכה הוא בחינת החכם הדור, שהוא בחינת הנמלה, כנזכר-לעיל: (פל"ח תו' זו, ס"ב, דף ל"ו: טו"א); מובא בשיש"ק ח"א, סעיף רי"ד).

דייקא אחר פטירתו של רבינו זכרוננו-לברכה, חיבר הרב רבי נתן זכרוננו-לברכה ספרים הרבה, והכין לנו כל טוב, אף-על-פי שהוא בעצמו לא ידע מה יהיה מהם – אם יזכה העולם ליהנות מחבוריו אם לאו, ובאמת בחייו לא נדפס מחיבוריו כי-אם כרך קטן, וגם זה סמוך לפטירתו זכרוננו-לברכה, כידוע: (פל"ח תו' זו, ס"ב, דף ל"ו: טו"א); מובא בשיש"ק ח"א, סעיף רט"ו).

עוד בקשר של נעל לתיקון הברית עיין שיש"ק ח"ב-מה – מספרים, כשדבר פעם רבנו מגדלתו של דודו הרב הקדוש רבי ברוך ממעזבוז, אמר: להסתכל בערך-ליו – ב"פאנטאפיל" של רבי ברוך הוא סגולה לשמירת הברית.

עד כאן השיחות

כיצד נתגלגלה אמירת תורה זו

תורה זו כוונות מילה אמר רבנו זמן מה לפני הברית של בנו שלמה אפרים וכו"ל (חי"מ כז) נאמרה אחרי תפילת שחרית של שבת, לפני הסעודה שניה, כשבאו אליו אנשי לשלום זכר^י אזי הביט בנעלו של מוהרנ"ת והתחיל זורק מפיו דבורים בענין הנעל שלו שנתעקמה מאד העקב על פניה ואמר שהכל הוא רמזים לכוונות מילה של האריז"ל.

נמצא בזכות הנעל העקומה של מוהרנ"ת נתעורר לומר תורה זו. וענין הנעל הוא יסוד חשוב בתורה זו כפי שמבאר הפל"ח, כי סוד המנעלים הוא סוד החשמל^י המאיר מבינה עילאה שממנו בורחים החיצונים. והוא סוד הצדיקים שהיו תופרים מנעלים לשכינה, כמובא שחנוך היה תופר מנעלים, ועוד, כי עיקר השמירה צריך לרגל, שהיא בחי' רגליה יורדות מוות, והיא דבוקה בארץ, מקום הקליפות, לכן ציוו חז"ל שימכור אדם כל שיש לו ויקנה מנעלים לרגליו, ואסרו לילך יחף כי גורם ליניקת הקליפות.

עוד מבאר הפל"ח שהנמלה שבפי הנחש רומז למוהרנ"ת דייקא, שהוא התלמיד בחי' רגלי הצדיק האמת, והערתו על נעלו, היה בה קצת תוכחה למוהרנ"ת, שדייקא הוא בהיותו הנמלה הנ"ל שעיקר התגברות פי הנחש הוא עליה דייקא, ובפרט בהיותו ת"ח, ביותר צריך להזהר בענין המנעלים לרגליו, שיהיו שלמים ומתוקנים לשמור על המלכות דקדושה מיניקת הקליפות.

הקדמה

תורה זו היא כוונות מצוות מילה: שציונו לברות הערלה המכסה על העטרה, (שהיא עטרת היסוד שורש המלכות) סוד האמונה הקדושה, ולגלותה.

והיא בחי' הכריתת ברית של כל יהודי עם הקב"ה ביום השמיני (שמיני בחי' בינה שהוא עלמא דחירות והיובל שבו יוצאים העבדים לחירות) דהיינו שכורת כל קשר אחר שיש לו עמ"נ להישאר בברית הטבועה בו בעצם מצד היותו חלק אלוך ממעל.

ומבואר שהעטרה היא האמונה הקדושה בחי' מלכות, דהיינו עטרת היסוד כמובא הרבה בכהאריז"ל. והיא בחי' חכמה תתאה דקדושה בחי' חכם הדור, בחי' נמלה גמט' קבו, דהיינו שם אדנ"י ברבוע^י, בחי' שרה אמנו (פל"ח).

^י ראה שיש"ק ח"ד אות ריב – נהוג היה באוקראינה שכשנולד בן זכר לעשות סעודת מרעים קטנה בליל שבת, ונקראה בשם 'בן זכר', ובבוקר לאחר התפלה עשו שוב סעודה, ונקראה בשם 'שלום זכר', ואז היו מברכים את בני הבית שיתקיים הברית בעיתו ובזמנו.

^י עיין לק"ה גיטין הלכה ד' אות י'

^ה צ"ע דמשמע שרבע היינו הארת השם בבחי' אחר דהיינו א' אד אדנ"י וכו' ואחורים של השם הוא אופן הארתו למקום הדין שנכתב בבחי' אחר כדי שלא ליתן מקום לקליפות לינק ואילו הכא מבואר בוזהר הרקיע שהביא הפל"ח שדייקא מהנמלה יונק הסט"א. ואולי אפשר לרחוק שזו הסיבה שהוא ברבע כי בלא זה אזי יש יניקה לקליפה.

אדנ"י הוא שם המגלה אדנותו ית' וזהו שמאיר לנמלה דייקא שמכאן נהאמר בה שאין לה קצין ומושל ואעפ"כ מתנהגת כמו שיש לה והיינו כי מאיר לה אדנותו ית'. והינו שמאיר באחור דייקא למקום הנמלה הנמוך שהיא בארציות ומתחתיו דייקא.

והערלה היא האפיקורסות וכפירה בחי' חכמות חיצוניות בחי' שפחה כי תירש גבירתה הנאמר בהגר שפחת שרה.

בכוונות מבואר שהברית מתחלק לג' שלישים ושליש התחתון שם הערלה והיא מקבלת מהסיגים שבשביל שבו יוצאת הפסולת.

ונראה לבאר העניין כי הברית מתחלק לג' חלקים

שליש ראשון כלול בגוף, ורבינו מכנה אותו ובשתיים יכסה פניו וכפי שיתבאר לקמן בעניין הצדיק שמרוב התכללות השליש הזה בגוף לכן "יכסה פניו" הכוונה לפני הקב"ה ולא לפני הצדיק.

והשליש נכלל במלכות, כי עטרת היסוד היא שרש המלכות (כמבואר בבהאריז"ל) ושם הוא בחי' סוף הקומה בחי' רגלין, שכידוע שם יניקת הקליפות, בבחי' רגליה יורדות מוות, לכן שם דבוקה הערלה.

ושליש אמצעי הוא עיקר הברית, שתכונתו להיות מקשר ומעביר ההשפעה מתפארת הגוף אל המלכות המקבלת. לכן רבינו מכנה אותו ובשתיים יעופף, בחי' עוף שהוא ממוצע¹ בין שמים וארץ והוא כמו מקשר ביניהם. והוא בחי' רוח שכידוע מקשרת בין הנשמה לנפש. וזהו שאמרה רחב על אנשי יריחו ולא קמה עוד רוח באיש שמהפחד מבני ישראל נאבד מהם כח ההשפעה המכונה רוח. (וזה בחי' "איש אשר רוח בו" שהוא המנהיג המקשר בין העם להקב"ה)

והצדיק האמת הוא כלול מכל הג' חלקים, ולעומתו יש אפיקורסים המכונים נחש, שהוא הכינוי לברית דקליפה. (והם בחי' מצח הנחש לעומתו שהוא מצח הרצון בתורה ד' תנינא)

ועטרת היסוד הוא בחי' התלמיד המובהק של הצדיק שהוא בחי' יהושע, שלו דייקא נאמר "צא והלחם בעמלק" דהיינו שהוא המתחבר אל הערלה להלחם בה, אבל הכל מכח הצדיק וכמבואר בזהר בשלח כיצד היתה מלחמת עמלק הראשונה, ע"י יהושע ומכח "ויהי ידיו אמונה" של משה רבנו. וכן מבאר ומוכיח הפל"ח שהנמלה שבפי הנחש רומז למורהנ"ת דייקא ולא לרבנו. והביאור נ"ל כי הנחש הוא לעומת הצדיק ופי הנחש הוא הערלה המכסה את עטרת היסוד שהוא התלמיד המכונה חכם דייקא.

נמצא לפ"ז שהצדיק שבא לגלות את האמונה בעולם ממשיך מהקב"ה הארת האמת אל עטרת היסוד (שרש המלכות) שהוא התלמיד המובהק, שמעביר זאת לעם, (שהם המלכות בעצמה). והערלה יושבת על עטרת היסוד (דהיינו שרש המלכות) שם דייקא להכניס כפירות.

ובברית שני שבילים כידוע (כוונות מילה שער המצות לך לך) שביל הזרע הקדוש רומז לבחי' הצדיק יסוד עולם שידיו אמונה וכולו אוצר של יראת שמים. וממנו מקבלת העטרה, ולעומתו שביל הפסולת בחי' הנחש יסוד דסט"א שממנו מקבלת הערלה.

וזה בחי' משה ויהושע, וכן רבינו ומורהנ"ת, שהם יסוד ומלכות, ולעומתם יש יסוד ומלכות דקליפה, שהם בלעם ובלק² שהם מצח הנחש וחיות רעות כמבואר בלק"ה עפ"י תורה ד' תנינא הנ"ל.

ובחי' שביל הקדוש בחי' שמירת הברית משפיע לאמונה המתגלה בעטרת היסוד בבחי' חסד מתגלה בפומא דאמה (תורה לא אות ו')

ומאידך שביל הפסולת פגם הברית משפיע ומחזק את הערלה³ שהיא הכפירות ודינים. וכמבואר בתורה יט תנינא הפילוסופיא של עמלק ועיין עוד בתורה ד' תנינא⁴ שיש מצח הנחש שרש חכמת הטבע שהם הרע

¹ עיין ליקוטי הלכות יו"ד – הלכות בשר שנתעלם מן העין הלכה ב אות ח' ועל פן העופות הכשרין בסימן אחד, פי העופות הם ממצעים פן דגים ובהמות, פי הדגים נבראו מן המים והבהמות מן העפר. ועל פן אלו טעונים שחיטה ואלו אין טעונים שחיטה כלל פנ"ל. ועופות שנבראו מן הרקק, ממים ועפר, הם ממצעים ביניהם ועל פן נכשרין בסימן אחד. פי העופות הם בעלי כנפים והם בין גדר אדם, שהוא בחינת דעת, ובין גדר בהמה, שהוא בחינת בהמיות, בחינת שבעים אמות פנ"ל. כי מותר האדם מן הבהמה, הוא הדבור שהוא בחינת דעת, פי הדבור תלוי בדעת כידוע, כמו שכתוב, "מפיו דעת ותבונה". והבהמה אין לה דבור ודעה. והעוף הוא בחינת ממצע ביניהם, פי רוח שבכנפיהם, שעל ידי זה יש להם כח לעוף ולפרח הוא בחינת רוח הדבור, הינו שהעופות יש להם יתרון מן הבהמה ששם רוח הדבור כבוש וסתום לגמרי. ובעופות כבר עלה בחינת רוח הדבור אל הכנפים ויש להם כח לעוף, פי הכנפים הם בחינת דבור, כמו שכתב רבנו (בסימן סג), בחינת ובעל כנפים יגיד דבר. נמצא, שהם למעלה מגדר הבהמה וסמוכים יותר לגדר האדם, שמעלתם הוא בדבור פנ"ל.

² עיין זוהר בלק סו. ובמתוק מדבש שם מבואר שבלעם יסוד דקליפה ובלק מלכות דקליפה.

³ עיין שער המצות לך לך – ונמצא כי מה שצריך המוהל לבין בעת המילה הוא כי הערלה היא הקלי' הנקראת קלי' נוגה הנזכר בפרשת ויקהל אשר היא יושבת ונאחזת שם באותה העטרה דיסוד ומכסה עליו. ושורשה הוא מן המותרות והסיגים היוצאים מן היסוד מן הנקב השמאלי [מא] המטיל מים עכורים כמבואר בכתבת ידי מורי וזהה"ה.

מה שכתב שהערלה קליפת נגה צ"ע ממקום אחר שהיא ג' קליפות טמאות ורק עור הדק של מצוות הפריעה הוא הנגה ולא לא מסלקים אותו לגמרי כמו את הערלה הגמורה. וצ"ע.

⁴ תורה ד' תנינא אות ו' – כי יש חיות רעות דורסים וטורפים, והם חכמי הטבע, שמראין בחכמתם המטעית שהכל על פי הטבע, וכאלו אין שום רצון, חס ושלום, ואפלו האותות נוראות שעשה עמנו השם יתברך, משימים הכל בתוך דרך הטבע. והחכמים הללו הם בחינת חיות רעות, והם דורסים וטורפים רבים מבני עמנו, שטועים גם פן אחריהם וסוברים כמותם, כאלו הכל על פי חייב הטבע, חס ושלום, וכשהם מתגברים, אזי קול שאגתם עולה ומתגבר על קול הקריאה של יום טוב, שקורא את הרצון, ואזי נשבת שמחת יום טוב, חס ושלום, כי עקר שמחת יום טוב על ידי התגלות הרצון פנ"ל. וזה בחינת (שם ע"ד): שאגו צרריך בקרב מועדך, שמו אותם אתות ששאגת הצוררים, דהיינו קול החיות רעות, שהם חכמי הטבע, נכנס בקרב המועדים ממש, הינו בתוך קול הקריאה של יום טוב, שמכריז וקורא את

בעצם, רע להכעיס, הכופרים בהשגחה והארת הרצון של הקב"ה, ויש חיות הרעות שהן תלמידיהם, שהם בחי' מומר לתאבון^א. ולעומתם יש הצדיק האמת שהוא הטוב בעצם ותלמידיו הנלווים אליו. ועיין תורה ח' שהצדיק והנלווים אליו יכולים להתגרות ברשעים ומבואר שם שהצדיק נכנס להצינור של הרשע ומכניע אותו ע"י שאין לרשע שום נגיעה בו, כי אין בו מן הרע שלו אפילו בכח. ולפי המבואר כאן ובתורה יט' תנינא, נ"ל לבאר שהתלמיד הנלווה לצדיק גם נכנס לצינור, אבל אצלו הוא בבחי' שבע יפול וקם מכח הצדיק וכן מבואר כאן שהחכם נכנס לעסק החכמות החיצוניות וכשיש לנחש כנפים יש לו צער מבלבולי אמונה שנופלים עליו, ואילו לצדיק מסתבר שגם זה אין כי לא נוגע בו כלל הרע שלם.

כנפים הם דיבורים.

כי הדבור הוא מכנפי הריאה וכתוב בעל כנפים יגיד דבר. וגם הם בחי' ברית, כי טפח בחי' ברית, כמבואר בפנים שהברית בחי' השרף, שיש לו שש כנפים, בשתים יכסה רגליו ובשתים פניו ובשתים יעופף, וכל שתים הם בחי' שני טפחים, בחי' מגלה טפח ומכסה טפח, דהיינו הברית.

נמצא כנף הוא דיבור, וכנף הוא טפח, דהיינו ברית. והביאור כי ברית הלשון, קשור לברית המעור^א, כמבואר בספר היצירה.

רבינו מבאר שע"י דיבורים רעים ובעיקר על הצדיק, נעשה כנפים לנחש, דהיינו שנוסף כח לאפיקורסים בג' עניינים, אחד שחכמתם נפתח להם בעצמם, והשני שע"י הכנפים היא הולכת למרחוק ומכניס כפירה גם לרחוקים מהם, והשלישי שהכפירה שלהם נדבקת וחודרת חזק אצל העולם. והפל"ח ביאר כיצד ג' דברים אלו הם כנגד ג' בחינות שיש אצל הצדיק, דהיינו בחי' רגליו ללמד אמונה לתלמידים, ובחי' פניו היא החלפת השפע, ובחי' יעופף שזו בחי' עצמו, בחי' תכלית הידיעה שלא נדע.

ומידיעת ההפכים שהיא אחת ניתן ללמוד שדבורים טובים ובעיקר על הצדיק עושים כנפים לצדיק באותו אופן הנ"ל דהיינו שהשגתו וחכמתו נפתחת לו ודברי האמונה שלו מתפשטים מרחוק ונדבקים וחודרים בחזק בלב העולם.

נראה לומר שהתורה מתחלקת לה' חלקים

שתחילה מבאר עניין הברית בכלליות כיצד היא מתחלקת לג' שכל אחד יש בו שני מיני כסויים אחד גלולות ואחד להעלים. והיא בחי' אש שכל מהותה התלהבות אליו ית'.

בחלק השני מבאר כיצד זה מתבטא אצל הצדיק יסוד עולם (הוא עצם הטוב שכל כוונתו לכבוד שמים)

בחלק השלישי מבאר כיצד זה מתבטא אצל הנחש יסוד דקליפה (שהם עצם הרע בלא הנאה להזיקן)

בחלק הרביעי מבאר סוד הערלה שהיא פי הנחש, שהנמלה שהיא עטרת היסוד בחי' שרש למלכות דקדושה בפיו.

בחלק החמישי מבאר כיצד רמזו כל הנ"ל בשאלת הסבא דמשפטים.

עניין הג' בחי' שבברית כיצד מתבטא אצל הצדיק

כנ"ל שליש ראשון כלול בגוף ואצל הצדיק היא בחינתו שכלול בו ית', ועל כן שליש זה שמכונה בשתים יכסה פניו, הכוונה לפני הש"י, שיש פני כעס, ויש פני רצון והשגחה, והצדיק יכול להחליף פני רצון שרוצה הש"י להשפיע לו, בפני כעס, דהיינו שמקבל על עצמו יסורין, ועי"ז פני הרצון והשגחה באים על העולם.

ושליש אחרון הוא בחי' בשתים יכסה רגליו, רגליו הם התלמידים, שכשרוצה ללמדם תורה צריך לכסות עצמו בהרבה כסויים, כדאיתא בשיחות שאמר שתורתו היא אלפי אלפים ורבי רבבות צמצומים ממה שהוא משיג. אבל כשהוא עסוק בהשגותיו ודביקותו אזי הוא מכוסה ע"י הרבוי אור ואזי נדמה לעולם שהנהגותיו הפך האמת ונופלים קושיות ותמיהות עליו אצל העולם. והביאור כי הצדיק ראשו בשמים בבחי' עוה"ב עולם האמת כלפי עוה"ז שהוא עולם השקר (כמבואר בתורה נד שצריך תמיד לזכור בעוה"ב דהיינו שראשו יהיה תמיד שם ומבואר בתורה כא בשם הבעש"ט שהיכן שאדם חושב שם הוא) וכן איתא בגמ' (פסחים נ. ובב"ת י) מעשה ברב

ה'רצון כנ"ל, ושאגת הצוררים נכנס בתוכם ממש, ושאגים בקולם, שהכל רק על פי חייב הטבע, חס ושלום, כפי סדר אותות השמים. וזה: שמו אותם אותות שמשמים אותות השמים לאותות, שאומרים שהכל רק על פי אותות השמים כפי חייב הטבע, חס ושלום:

(ואות ז) והכנעתם של אלו החיות רעות, חכמי הטבע, הוא על ידי חכם גדול שבקדשה, שיכול לקשר כל הרצונות בשרש הרצון, ששם הוא בחינת הסתלקות משה, כידוע (והר פרשת יתרו פ"ח: ועין וזה נ"א כ"ט). והוא בחינת מצח הרצון, בחינת (שמות כ"ח): "והיה על מצחו לרצון". וצריך לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשרש הרצון, ועל ידי זה הוא מתגבר ומכניע וסותר דעות חכמי הטבע, שכופרים ברצון: אף כנגד זה יש בחינת מצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, כי כל דבר יש לו שרש, ושרש חכמת הטבע הוא בחינת מצח הנחש, בחינת (שמואל א י"ז): "ומצחת נחשת על רגליו", הנאמר בגלית, הינו בחינת מצח הנחש הנ"ל, כי גלית היה כופר והיה רוצה להראות, שכל הסבות הכל על פי הטבע, חס ושלום, שזה בחינת מצח הנחש כנ"ל,

' עיין לק"ה ברכת השחר הלכה ה' אות עב החילוק בין בלעם שהוא מצח הנחש ובלק שהוא בחי' החיות הרעות.

^א מעור כינוי לברית כי ברית מרכבה ליסוד שהוא מחבר ומקשר בין שנים והיינו לשון מעור מלשון הכרובים שהיו מעורים זה בזה דהיינו מחוברים וזהו לשון עריות שאסור חיבור שאסרה התורה.

יוסף בן רבי יהושע בן לוי שגווע וחזר לחיות וסיפר שראה למעלה עולם הפוך. ועיין תורה קמ שהצדיק רחוק מאד מהשגתו כמשל החותם, שבעצמו הוא הפוך ממה שנחתם על הנייר. נמצא שבמהלכי שכל של עוה"ז נדמה הצדיק הפך האמת לגמרי וזהו שנופלים עליו קושיות ותמיהות תמיד. ואפילו כשמלביש עצמו ומכסה עצמו מאד קשה להבינו.

ושליש אמצעי הוא בחי' בשמים יעופף היא בחינת עצמו והשגתו את הש"י שכמה שמתגלה לו הוא יותר משיג עד כמה הוא ית' נעלם ממנו. בבחי' תכלית הידיעה שלא נדע ובחי' חכמה הנקראת מרחקים כמבואר בתורה פג תנינא שזה עיקר החכמה עד כמה ששיג העדין הוא רחוק מההשגה האמיתית, כמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

שמירת הברית כח ההתאפקות

עיקר השמירה ותיקון הברית הוא כח ההתאפקות/כ"י כמ"ש ביוסף הצדיק שנעשה מרכבה ליסוד ויתאפק/כ"י ע"י שהתאפק בנסיון דאשת פוטיפר. כי עיקר הנסיון שלא להשפיע למקום שלא מוליד כבוד שמים. ואולי אפ"ל שגם זה מתחלק לג' שלישים שבברית ג' מיני התאפקות.

שבשליש ראשון הסמוך לגוף, הוא ההתאפקות שלא להרוס לנסות להשיג מה שלמעלה מהשגתו בבחי' במופלא ממך אל תחקור. עיין תורה ו'.

ובשליש אחרון בחי' רגליה יורדות מות, ההתאפקות כשמלמד התלמידים שלא ללמד מצד רצונו להניק אלא רק לפי שיקול הדעת כיצד יתקבלו הדברים אצל התלמיד באופן שיווליד רק כבוד שמים וכדאיתא בתורה קלד שנחשב פגם הברית כשמלמד לתלמיד מה שלמעלה מהשגתו של התלמיד.

ובשליש האמצעי שהוא עצם הברית שם ההתאפקות שלא לחשוב לרגע שהוא המשפיע אלא הוא רק מעבר בלבד שזה בחי' והאיש משה ענו מאד. כי הגאווה היא פגם הניאוף כמבואר בתורה יא אות ג' ובתורה קל.

עד כאן ההקדמה

תורה סג ית"ן

אות א

ביאור מה שהברית נרשם דווקא בכח ההולדה

ליעקב בחיר האבות נאמר אני קל שד-י פרה ורבה, דהינו שהובטח שיזכה לנחלה בלא מיצרים דהיינו שזרעו לעולם לא יכלה/כ"י. ושם שד-י בחי' צמצום ר"ת שאמר לעולמו די/כ"י ושמעתי מהריצ"ח שנקט שם שד-י דייקא לומר לו עד כאן אני ומכאן אתם. נמצא שבברית ניתן הכח להמשיך את הבריאה לכן כאן עיקר הסכנה להמשיך אותה לאבדון ח"ו.

הברית הוא כח הקשר והשפעה, מתחלק לשלש. הראשון כלול בת"ת הגוף ואחרון הוא כבר שרש למלכות המקבלת ועצם הברית הוא שלישי אמצעי הוא עיקר כח ההשפעה והעברת השפע מתפארת למלכות/כ"י.

סוד כוונת המילה כ"י. לתיקון הברית/כ"י שע"י כריתת הערלה נחלש כח היצירה/כ"י וזהו לשון כריתת ברית שאע"פ שמהותה קשר ברית אבל נקראת על שם אופן הכנתה שזה כריתת כל קשר אחר/כ"י

^כ וזה מותר האדם כמו ששמעתי מהריצ"ח על מאמר חז"ל מותר האדם מן הבהמה אין פירוש שזה מעלתו עליה שהוא יכול לא לא ליצרו מה שאין כן היא שכשתאווה לפניה אין לה כל בחירה לקחתה אבל גדר אדם לומר קודם כל לא ולא יקח עד יישקול הכבוד שמים שיצא מזה ואם לאו יניח.

^ג ויתאפק כתוב אצל יוסף כשראה לראשונה את בנימין והוא יסוד לכל כוחו מאידך כתוב ויתאפק גם בהמן עמלק הרשע שהתאפק מלהתנקם במרדכי שלא השתחוה לו כי זה לעומת זה

^ד תורה סג נדפס בדפ"ר בצילום 114 ג עיין לעיל סוף תורה נח.

^ה תורה זו נאמרה בסוף חדש אדר שנת תקס"ה קודם סעודת שחרית ולפני הברית של בנו שלמה אפרים ו"ל ועיין חיי מוהר"ן אות כו וימי מוהר"נ ח"א אות ה

^ט **בראשית פרק לה** אחרי שנאבק יעקב עם המלאך שרתה עליו השכינה ואז שינה הקב"ה את שמו לישראל ואמר לו (יא) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פְרָה וְרִבְיָה גֹי וְקָהָל גֹּוִים יְהִיָּה מִמֶּךָ וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ:

ספורנו – פרה ורבה. ולא תדאג שיכלה זרעך גם כשיהי' הזרע בלתי הגון לפיכך לא תחדל מלפרות ולרבות

^י **הובא** בפרש"י בראשית מג יד

^י **ובברית** הלשון נמצא בחידושי תורה שנאמר בהקדמה לזוהר דף ה' מה אנא עביד שמיא וארעא אף אתם אבל מי שאינו בברית כראוי ומחדש חדשים של שוא עביד שמים וארץ של שוא.

^ט **כנפי יונה** (לרמ"ע מפאנו) ח"א פרק עה כוונות מצות מילה – הטעם למילה ופריעה דע שביסוד יש בו שלשה שמות ב"ן (156=52x3) כמספר יוסף (156) כי הם ג' חסדים וג' גבורות שהם ששה היות. והג' חסדים הם ע"ח (78=26x3). ובשתחלוק השם הראשון לג' חלקים א' לשליש מכוסה וב' לב' שלישים מגולים אשר בת"ת ישארו למעלה ח' ולמטה יח (26=8+18) יהיו שני הוויות שהם ב"ן ויח הם ע' כמנין

וממילא נשאר הברית, ובפרט הברית והקשר שלנו אם הש"י שזה דבר קיים בעצם מצד שישראל חלק אלוך ממש ורק הערלה שהיא החלל הפנוי המעלים את הברית וקושר להבלי עוה"ז הוא החוצץ ואותו כורתיים ביום השמיני שהוא כנגד בינה בחי' היובל שבו יוצאים העבדים לחירות.

כי ברית נקרא בלשון תרגום אמה עיין לעיל תורה לא אות ו' חסד מתגלה בפומא דאמה, **וכמו שמוזכר בלשון זה בגמרא {שבת קח:} יד לאמה תקצץ. והוא בחי' אמה בת ששה טפחים** [כג/כד], **שהברית כלול מהם** כי ברית מרכבה ליסוד שהוא ספירה שישית ועיקר הביאור הוא כי יסוד פועל ההשפעה עם נצח והוד שהן כח ההולכה/כ"ו והוא אמצעי ביניהם וכל אמצעי כלול בו שני צדדיו וכדמצינו בתפארת שכלול בו החסד וגבורה (הגר"א/כ"ו). עוד נראה לבאר כי הברית מתחלק לג' שלישים ראשו המחובר לגוף הוא בחי' פנים וסופו העטרה נקרא רגלין, ושם נמצא גם שרש למלכות המכונה עטרת היסוד, ודייקא השליש הזה הוא המכוסה בערלה כי עיקר היניקת הקליפות היא משם מכח ההשפעה של הברית למלכות (שהיא תמיד בבחי' רגליה יורדות מוות), שהיא האמונה הקדושה התלויה בהארת האמת/כ"ו מהתפארת הנקרא גוף ע"י היסוד, וכשיש ערלה אזי המלכות לא מאיר בה האמת אלא השקר ונעשית ח"ו כפירות ואפיקורסות. ושליש אמצעי נקרא עוף מעופף כי הוא עיקר תכונת הברית להיות מקשר ומעביר שפע בחי' עוף שהוא כמו ממוצע בין עליונים לתחתונים. בחי' רוח שהוא ממוצע בין נפש לנשמה ומאיר אור הנשמה לנפש שהיא המלכות. וזהו שאמרה רחב על אנשי יריחו ולא קמה עוד רוח באיש דהיינו שמחמת הפחד פסק מהם כח ההשפעה.

עתה יבאר כיצד השרפים הם בחי' ברית הכלול משש כנפים שהם ג' בחי' זוגות של כסוי, כי הכיסוי מגלה טפח ומכסה טפח, דהיינו שיש כיסוי שמגלה ויש כיסוי שמעלים. והיא הקדמה כללית ואח"כ יבאר כיצד זה מתבטא אצל הצדיק וכיצד לעומתו אצל הנחש.

מ"ל וחי' האחרים המכוסים למעלה הם יורדים ונמשכים למטה עם המילה וזהו ביום הגמל את יצחק מלת ה"ג (8) נוסף על מ"ל להשלים ג' היות (3x26=78). ולזה אמרו מל ולא פרע כאלו לא מל שבמילה לבדו יומתק שני גבורות ושני שלישים שעולים מ"ל עם ב' חסדים ושני שלישים שעולים ג"כ מ"ל. ובפריעה ירד השליש של החסדים המכוסים למתק השליש האחד מהגבורות. נמצא כי השליש המכוסה הוא ח' ושליש גבורה שנמתק ח' הם טז וזהו סוד י"ה ממילה מ"ל י"ה וי"ה עם הכולל טז הם כנגד טז שאמרנו והוא סוד י"ו של יוסף כי סמ"ך פ"א של יוסף עולה מל ב"פ (80+60=140=2x40+30) א' מהחסדים וא' מהגבורות והכל מהמגולים וי"ו הם הטז שאמרנו כנגד המכוסים כנוכר כי במילה ופריעה כולם נמתקו וזה ממש י"ו באבר שמתגלה היוד פ"י העטרה בפריעה והוא האבר עצמו ולזה צריך המוהל לכוין שבמילה ובפריעה ממתקים כל הג' גבורות ומתגלה האור מהשליש המכוסים מהחסדים. נמצא לדבריו עיקר של מ"ה קאי אפריעה שהיא להוריד ח' חסדים למתק ח' גבורות.

כ עיין תורה לא אות ו' סוד החסדים המתגלים בפי האמה אצל שומר הברית שהם כסופים ואהבת הש"י

ועיין **שער המצות – פרשת לך לך** – והנה החסדים הם מים ויורדים במרוצה עד היסוד דז"א כיון שאין שם מכסה וכלי שיעכבם מלייר ולכן הם נשארים בדעת ז"א ואינם מתפשטים במקומם הראוי להם עד שנימול וכורתיים בשר הערלה ומסירין אותה מעל היסוד (לח) ואז החסדים הנוכחים יורדים מן הדעת ומתפשטין במקומן הנזכר ואח"כ יורדים הארתם עד היסוד וממתקין את הגבורות אשר שם. וז"ס הנזכר בוור פרשת וירא בס"ת צ"ז ע"ב ובאדרת נשא קמ"ב ע"ב על פסוק (לט) והוא יושב פתח האהל כי כיון שנימול אז החסדים הנקרא אברהם מתגלים בפי אמת היסוד שהוא צורת יו"ד עטרת היסוד שנגלית ע"י כריתת הערלה ונמשכו שם החסדים שה"ס הי"ד כנודע.

עוד שם – ונמצא כי מה שצריך המוהל לכוין בעת המילה הוא כי הערלה היא הקלי' הנקראת קלי' נוגה הנזכר בפרשת ויקהל אשר היא יושבת ונאחזת שם באותה העטרה דיסוד ומכסה עליו. ושורשה הוא מן המותרות והסיגים היוצאים מן היסוד מן הנקב השמאלי (מא) המטיל מים עכורים כמבואר בכתיבת ידי מורי וזהה"ה

כא רמב"ם במורה ג' מט. ועיין לק"ה מילה (עפי' תורה סה) ריש הלכה ה' – הַעֲרֵלָה דְּחִפָּא עַל בְּרִית הוּא בְּחִינַת זְהֻמַּת הַנֶּחֱשׁ שְׁמִשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל הַפְּגָמִים הַנֶּאֱחָזִין בְּתַאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה שֶׁהֵם בְּחִינַת חִיּוֹ דְּהָאֵי עֲלֵמָא, כִּי הַעֲרֵלָה הוּא בְּחִינַת עֲנָנִין דְּמִכְסִין עַל עֵינֵין שֶׁהוּא בְּחִינַת הַעֲנָן וְהַחֲשֵׁף שֶׁל תַּאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִי שְׁמִתְגַּבְּרִין עַל הָעֵינִים שְׁלֵא יִכְנֹנוּ הָרְאוֹת לְהִסְתַּבֵּל עַל הַתְּכַלִּית מִן הַצֵּד חֵס וְשְׁלוֹם, **כב ושמעתי** מהריצ"ח בשם אביו שבזה ביאר מדוע הלך אברהם להתיעץ עם בני בריתו ענר ואשכול וממרא על מצוות המילה שנצטווה. שכיון שהיו בני בריתו בהכרח היה לכוון ולבטל ברית זו כדי להיות בברית עם הקב"ה, כי מהות הברית ששנים נעשים כאחד, לכן לא שייר ברית עם שנים.

²² * ערובין ג:

כד לאפוקי מאמה בת חמישה טפחים עיין ערובין ג: מחלקת אביו ורבא בדעת רב נחמן האם היו מידות שנמדדו באמה בת חמישה לחומרא או שכולם נמדדו באמה בת שישה אלא חלקן עצבות וחלקן שוחקות ועי"ש דף ד. שבבניית המזבח היו גם אמות בנות חמישה טפחים

כה כי יסוד מדתו היא עצם ההתקשרות אבל כח הולכת השפע לחוץ מתפארת הגוף אל המלכות המקבלת נעשה ע"י הרגלין שהם נצח והוד.

כו באור הגר"א על תקו"ז – תיקון יא מתיקונים אחרונים – וז"ש בצדיק בשית כו' ר"ל שבדרגא דצדיק הוא וא"ו כולל שית פרקין דתריין שוקין שוקיו עמודי שש שכל אמצעי כולל ימינא ושמאלא כמ"ש לעיל וכן בת"כ כולל שית דב' דרועין:

כז כמבואר בתורה ז' אות ב' צדק כד אתחבר בה אמת נקראת אמונה

והוא בחי' (ישעיה ו')/כח' שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד (כ"ט)/ל'. שש כנפים, הם בחי' הששה טפחים הנ"ל. והם נחלקים לשלש שבכל אחד יש בחי' שני טפחים, היינו בחי' [לא] בשתים יכסה פניו, ובשתים יכסה רגליו, ובשתים יעופף. הפנים בחי' טפח הרמוז לזה כי פנים, הוא בחינות לשון הגמ' וטפח לו על פניו {ב"ק לב:}/ל' שם ניתן חתיכת עץ וטפחה על פניו, טפחה לשון הכאה ורבינו מצא בזה רמז לבחי' טפח שיש בפנים. והטפח שבפנים הוא כפול כמ"ש ובשתים יכסה פניו, הוא בחינות ב' טפחים, וב' טפחים של כיסוי הפנים הוא בחינות מגלה טפח ומכסה טפח, הנאמר בברית כשרז"ל (נדרים כ ע"ב)/ל'ג'.

וכן בשתים יכסה רגליו, רגל בחי' טפח הרמוז לזה הוא לה"בחי' לשון הגמ' וטפח לו בסנדלו {ב"ק שם}/ל' ו' כשרבא רצה לומר לרב שימי שטעה בדבריו, טפח לו בסנדליה ואמר לו. ורבינו מצא כאן רמז שרגל היא בחי' טפח, והוא ג"כ לה"בחי' ב' טפחים כנ"ל מגלה טפח ומכסה טפח.

כח ישעיה פרק ו' (א) בשנת מות המלך עזיהו ואראה את אדני ישב על פסא רם ונשא ושליו מלאים את ההיכל: (ב) שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף: (ג) וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש ידוד צבאות מלא כל הארץ כבודו:

פרש"י – (ב) שרפים עומדים ממעל – בשמים. לו – לשמשו כן תירגם יונתן שמשין קדישין ברומא קדמוהי. בשתים יכסה פניו – שלא יביט לצד השכינה. ובשתים יכסה רגליו – לצניעות שלא יראה כל גופו לפני בוראו ובתנחומא ראיתי כסוי הרגלים לפי שהם ככף רגל עגל שלא להזכיר לישראל עון העגל. ובשתים יעופף – ובתריין משמש:

ע"ן זוהר פנחס רלו.

ל זוהר פנחס רלו. – ואינון שרפים ו' והגו"ה הם בחינות שרפים כשהם נפרדים לשני ווי"ן, שאז הם שורפים מלך אש הגבורה, וכנגדם נאמר בשרפים לאחד, משמאלא כשנלח והוד הם מלך השמאל, לכן משפיעים במלכות את הדיון, ולהם שלש בחינות, וזה שאמר ואינון אפיקו מים מימינא והם מוסיאס מים מלך מימי החסד, ואז שניהם פועלים מלך הימין, וצחין בשלהוביתא דלהון והם למאס מחמת שלהבת אש שלהם, מסטרא דגבורה כשהם מתלבשים בדיון הגבורה, ואז שניהם פועלים מלך השמאל, ואח"כ ושואבין מסטרא דחסד הם שואבים מים מלך החסד להשקיט למאונס שמחמת יכשות אש הגבורה, ולפעמים ועליהו אתמר על נ"ה נאמר עושה מלאכי רוחות, מסטרא דעמודא דאמצעייתא דהיינו מלך התפארת, כי הרוח הוא תפארת, דנשבין על לבא הנושבות על הגל, שהוא סוד המלכות, דאיהו דרגא עשיראה שהיא מדלגה וספירה עשירית של הי"ם דלאלות, ויש בהם כל הכחות האלו, כי הם שרפים מלך הגבורה, ואפיקו מים מלך החסד, ורוחות נושבות מלך התפארת, ואמר שהם נושבות את הרוח ברוחא דקדשא דאיהו בינייהו ככה היסוד שהוא בין נ"ה, ואיהו ו' אות בצבא דיליה היסוד הוא סוד ו' זעירא והוא אות בין נ"ה, כי כליל שית פרקין דתריין שוקין הוא כלול ו' פרקים של הב' שוקים שהם נ"ה, דכתיב בהו שנאמר בהם שוקיו עמודי שש הגו"ה יש בהם ששה פרקים, ודא צדיק אות ברית וזה האדיק שהוא אות ברית נקרא עמוד העולם הטולל אותם. (רמ"ק ומפרקים)

ו' עלאה תפארת ו' העליונה והראשונה שבשתי ווי"ן של וא"ו דמילוי שם מ"ה שבז"א, היא תפארת שבהו אלמעי, בין שית פרקין דתריין דרועין והוא בין הששה פרקים של הב' זרועות חו"ג, ואמר ובגין דא ו' ו' ולכן וא"ו דמילוי יש בה' ווי"ן, והא' באלמעייתא מורה שהם אחד, כי גוף וברית חשבין חד שהתפארת והיסוד אלו חושבים אותם לאחד, לפי שהם מקושרים יחד, ואינון והנלח וההוד הם כעין ב' כרובים שנאמר בהם, והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה דהיינו לקבל ו' עלאה עלייהו כנגד אות ו' הגולה שהיא התפארת שהוא עליהם, כי הם נעשים מרכבה לתפארת, ומסטריה אתקריאו נביאי האמת ומלך מדת אמת לתפארת נקראים הנביאים המנבאים מנ"ה נביאי האמת. ומש"כ בכרובים סוככים כנפיהם על הכפרת, כנגד זה הגו"ה סוככים בכנפיהם על ברית הם סוככים כנפיהם על הברית שהוא היסוד הנקרא כפרת, דאיהו ו' תניינא שהוא ו' השניה של וא"ו המלוי, ועליו נאמר וצדיק יסוד עולם, ובגין דא נצח והוד טוהנים מן לצדיקייא ולכן נ"ה טוהנים מן לצדיקים לעתיד לבא, לפי שהם נעשו מרכבה לתפארת ומקבלים ממנו השפע, דאיהו מסטרא דצדיק יסוד עולם והם מלך היסוד כי הוא טולל אותם, דאיהו בינייהו כי היסוד שהוא כקו אלמעי הוא בין נ"ה ומקבל מהם המן שהם טוהנים, ובגין דא אתקריאו טוהנות לכן נקראים הגו"ה טוהנות לפי שטוהנים מן לצדיקים. (רמ"ק ומפרקים)

הא * שם

לב בבא קמא דף לב: תנו רבנן הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות ונתזה בקעת וטפחה על פניו ומת פטור.

לג שיטה מקובצת שם בשם הריטב"א.

לד נדרים דף כ: אמרה להן אינו מספר עמי לא בתחלת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצות הלילה וכשהוא מספר מגלה טפח ומכסה טפח ודומה עליו כמי שכפאו שד.

ר"ן – וכשהוא מספר – כשהוא משמש מטתו: מגלה טפח ומכסה טפח – בפרק מי שמתו (ברכות דף כג) אמרינן שהתירו (לה לאשה) לגלות טפחיים לקטנים והוא היה מגלה טפח מאותן טפחיים ומכסה טפח כלומר וטפח שני נשאר מכוסה:

המאירי – כלומר מגלה טפח מבגדיה ומכסה אותו טפח בבגדיו ולא שיהיה כל בגדיה ביחד ושיכסה אותה ביחד כדי שלא יראה.

והשיטה מקובצת כתב שהיא דעת הגאונים וכתב בשם הריטב"א שהכוונה לשמש.

לה בתולד-בהי, ובלוה"ת שם-בחי'

לו ובבא בתרא כב. ומועד קטן כה.

לז בבא קמא דף לב: אמר רב שימי מנהרדעא דטעי במנינא טפח ליה רבא בסנדליה אמר ליה אטו הוא מני והתניא גדול שבדיינין קורא והשני מונה והשלישי אומר הכהו.

פרש"י – דרב שימי הכהו על סנדלו. לשון אחר – בעט בסנדלו לרב שימי:

לה בתולד-בחינות

ובשתיים יעופף, הוא בחינות עופות, שנבראו בשעת בריאת העולם מן הרקק (חולין כז ע"ב) /לט
דהיינו מטיט, שהוא עפר רטוב **בחינות טופח ע"מ להטפוח** דהיינו שהוא רטוב כל כך שהנוגע בו נרטב עד שיכול להרטיב מקום אחר **{יומא עח גיטין טז ע"ז ס:}** ורבנו מצא בזה רמז לשני טפחים שיש בבחי' שתי כנפיים אמצעיות של השרף שבהן הוא מעופף, ולקמן בביאור עניין הצדיק משמע שגם הם בבחי' מגלה טפח ומכסה טפח הנ"ל.

וכל הששה טפחים כולם כלולים ומונחים בברית. כי הששה טפחים הנ"ל הם בחי' ששת ימים שבהם עשה ה' את השמים ואת הארץ, וימים הם בחי' טפח בבחי' (תהלים לט) הנה טפחות נתת ימי. וששת ימים מונחים בברית כמ"ש (שמות כ) ששת ימים עשה ה' וכו' וינח ביום השביעי, היינו שכל הששת ימים בחי' הששה טפחים הניח כולם ביום השביעי שהוא שבת, שהוא בחי' ברית, כמ"ש (שם לא) ברית עולם ביני ובין בני ישראל.

וזה בחי' המבואר בתיקוני הזוהר בראשית היא אותיות ברא שית (תיקון יא [מ]). בחי' ששת ימים ששה טפחים הנ"ל, שכולם מונחים וכלולים בברית כי בראשית עדיין היה העולם והקב"ה בברית וקשר הדוק ורק אח"כ כביכול ברא לשון חיתוך והפריד את העולם ממנו לצורך הבחירה נמצא שבבראשית היה כלול הששת ימים ואח"כ נתרחקו ובכל שבת חוזר הקב"ה ומניח אותם בברית השבת.

וזה בראשית ברית אש (תיקון ג' דף יח [מא]) /מב כי אש בחי' ברית והקשר עימו ית' כמו שרואים בחוש שאינה נחה רגע רק כולה השתוקקות לעלות אליו ית' למעלה, וזה בחי' שרפים שהם המלאכים הנשרפים מרוב התלהבות מאורו ית' המאיר להם/מג. היינו ברית שהוא כלול מששה ימים ששה טפחים שש כנפים. וזה ברית אש, בחי' שרפים בשש כנפים, שהן בחי' ששה טפחים כנ"ל. כי גם אש יש לה ששה כחות, וכמבואר גם למחקרים [מז] שיש ששה כחות באש, היינו מתיך ומקפיא, מבשל ושורף דהיינו מתקן ומקלקל כגון בתפוח אדמה משחיר ומלבין.

וכן עוף שהוא בחי' גוף השרפים הנ"ל כנ"ל יש בו ששה כחות, כי ע"י העפיפה הוא נעלם ומתגלה קרוב ורחוק וכו' עולה ויורד נמצא שבשרפים יש בכלליות שש בחי' טפחים ובבחי' האמצעית שהיא הגוף ועיקר השרף יש גם בחי' שש כי כל מהותו בחי' ברית הכלול משש טפחים הנ"ל :

עתה יבאר כיצד שש בחי' הנ"ל מתבטאות אצל הצדיק יסוד עולם שהוא מאן דנטר ברית ונעשה עי"ז מרכבה לברית שלמעלה (דזה כלל שכל הדומה לבחי' עליונה נעשה מרכבה לה לטוב או ח"ו לרע)

^{לט} **חולין דף כז:** דרש עובר גלילאה בהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בשני סימנים דגים שנבראו מן המים הכשירין בולא כלום עוף שנברא מן הרקק (דהיינו מטיט שהוא ים ויבשה) הכשרו בסימן אחד אמר רב שמואל קפוטקאה תדע (שכך הוא) שהרי עופות יש להן קשקשת ברגליהם כדגים:

^מ דף כז:

^{מא} בדפים שלנו שם באמצע עמוד ב'

מב תיקוני זוהר תקונא תליתאה דף יח: – ומפנש מי הוא הנקרא אדם, ואמר וּמָאן דְּנָטִיר בְּרִית מי ששומר את הברית מלפגמו כהולאת זרע לכטלה, אַתְקְרִי אִישׁ תַּמִּים הוא נקרא איש תמים, כמו שנאמר בנח (נראשית ו ט) איש לדיק תמים, וְתַמִּן צַעֲנִין שְׁמִירַת הַבְּרִית אֵנוּ דּוֹרָשִׁים בְּרָאשֵׁי"ת הוא אותיות בְּרִי"ת א"ש, כי ענין שְׁמִירַת הַבְּרִית גורם דְּנָטִיר לִיָּה מֶאֱשָׁא דְּגִיָּהֶם ששומר ומזיל אותו מאש הגיהנם, וכל זה אפילו מי שאינו עוסק בתורה, אַבְל מָאן דְּאִתְעַסַּק בְּאוֹרֵייתָא וְנָטִיר לָהּ אֵבֶל מי שגם עוסק בתורה ושומר ומקיים כל מה שלומד, אחר ששומר את הברית כלאוי אַתְקְרִי אָדָם בְּדִיוֹקְנָא דְּהִוְהָא דְּלַעֲיָלָא הוא נקרא אדם השלם בדיוקן של אדם שלמעלה שהוא ז"ל, הָדָא הוּא דְּכָתִיב וְזוֹ שְׁכוּכַת פְּתִפְאֶרֶת אָדָם לְשֶׁבֶת בֵּית היינו שבתורתו מיוחד ומיישב את התפארת שהוא ז"ל הנקרא אדם, כמלכות הנקראת בית.

מג עיין ליקוטי הלכות או"ח – ערובי תחומין הלכה ה אמצע אות ד' – הינו כי זאת ההארה הנ"ל הנמשכת מיוחד העליון החיצוני שאינו נפסק, ואף על פי שנקרא חיצוני הענימי הגבוה ממנו יותר אף על פי כן הוא יחוד עליון וגבוה ונורא ונשגב מאד, כי הוא נעשה במדות העליונות של מעלה מהבנין שהם חכמה ובינה, כידוע, ועל כן הארה הנמשכת משם שהוא הארת האמונה, כשהיא נמשכת בעולמות העליונות שהם המלאכים והשרפים וכו' שהם רוחניים וקדושים וטהורים אִזִּי יֵשׁ לָהֶם כַּח לְקַבֵּל זאת ההארה בשלמות גדול, ותיקף מתעוררים ברעש גדול להקדיש שמו יתברך באימה וביראה גדולה מאד, ועל כן נקראים שרפים ששורפים ונתלהבים מגדל אור אלקותו שמיאיר עליהם תמיד כי הם קדושים וטהורים ואין להם גשמייות ובחירה ועל כן זאת ההארה מספקת להם ועל ידי זה יודעין מאלקותו באמונה שלמה ונתלהבים בהתלהבות גדול לעשות באימה וביראה רצון קונם,

^{מז} ספר עבודת הקדש לרבי מאיר אבן גבאי פי"ב (דף יד טור ד' מהדו' ונציה שכו) ובספר אמונות ודעות לרס"ג מאמר ג' סוף אות י' בביאור הפרה אדומה. (דף סב. במהדו' ידוּפּוּפּ תרמו) ובספר העיקרים מאמר ב' פ"ח (דף נט: מהדו' וורשא תרצ) [רמב"ם מ"נח"אפ"ג]

והצדיק שהוא בחינות ברית, בחינות צדיק יסוד עולם (משלי י'). הוא כלול מבחינות הששה טפחים הנ"ל [מ"ה], שנחלקים לשלש בחינות של שתיים שתיים. היינו שכל מ"בחינות מהשלש הוא בחינות מגלה טפח ומכסה

^{מ"ה} בתורה לד ברית מרכבה ליסוד ספירה שישית שהניקוד שלו מלאפום דהיינו אות ו' גמט' שש

^{מ"ז} בתשכס - בחינה

טפח. כי הוא בחי' מגלה טפח ומכסה טפח נגד ההשפעה הנשפעת אל עצמו, וזה בחי' בשמים יכסה פניו. וכן הוא בחי' מגלה ומכסה וכו' נגד ההשפעה שמשפיע אל העולם, וזה בחי' בשמים יכסה רגליו. וכן הוא בחי' מגלה ומכסה נגד השגתו את השם יתברך, וזה בחי' בשמים יעופף.

ומתחיל לבאר בחי' מגלה טפח ומכסה טפח כלפי העולם דהיינו בשמים יכסה רגליו כי לפעמים הצדיק הוא אצל העולם בחי' מגלה, שמגלה ומקרב עצמו אליהם. ולפעמים הוא בחי' מכסה, שנתכסה ונתעלם מהם, שמתרחק מהם מאד/א. ולא די שמתרחק מהם ומתרומם מהם, ואינם יכולים להתקרב אליו, אלא שנופלים עליו קושיות ותמיהות, עד שנתעקם ונתבלבל מוחם, מחמת שנתרחק מהם מאד, וקשה עליו קשיות ופליאות עיין תורה קמ ונראה כי הצדיק בחי' שחי בעוה"ב (עיין תורה נד שהוא תמיד בבחי' זכרון עוה"ב ואיתא בתורה כא בשם הבעש"ט היכן שאדם חושב שם הוא) עולם האמת שהוא הפוך מעולם הזה שהוא שקר, וזה בחי' מכסה טפח. וזה בחי' ובשמים יכסה רגליו, רגלין לשון המשכה, כמו (שמות יא) וכל יהעם אשר ברגליך ההולכים אחר עצתך [א]. היינו שבהמשכה שממשיך העולם אליו, הוא בחי' מגלה טפח ומכסה וכו' כנ"ל. ושניהם הגילוי והכסוי הם בחי' בשמים יכסה כי גם הגילוי הוא ע"י שמכסה כי מחמת שמוח הצדיק בעצמו א"א לקבל ממנו, ע"כ הוא צריך להתכסות ולהתלבש עצמו בדברים קטנים, כדי שיוכל להתגלות, שיוכלו העולם לקבל ממנו כמבואר בחי' מוהר"ן שהתורה שמגלה לנו היא נמוכה אלפי אלפים ורבי רבבות מכפי שהוא משיג אותה/ו. וזה בחי' מגלה טפח ומכסה טפח, שמה שמכסה ומתלבש עצמו, הוא בחי' מגלה, שעל ידי זה הוא מגלה עצמו אליהם, כי בלא זה לא היה אפשר להתגלות אליהם. ולפעמים הוא בחי' מכסה ממש, שמתכסה ומתעלם מהם ונתרחק ונפלא מהם כנ"ל:

וכן אצל השגתו את הש"י צריך להיות בחי' מגלה ומכסה וכו', כי צריך לדבק ולקרב עצמו להש"י, כאלו כביכול הש"י נגלה ומתקרב אליו. אבל כל מה שמתקרב יותר להש"י, צריך להתרחק יותר. היינו כל מה שמתקרב יותר, צריך לידע שהוא רחוק מאד מהש"י כמבואר בתורה פג תנינא שזה עיקר החכמה שישכיל שהיא רחוקה ממנו וכמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני וכן מבואר בתורה מ' תנינא שעל כן נקראת החכמה מרחקים. כי אם יחשוב וידמה בדעתו שכבר נתקרב להש"י, ויודע בידעו הש"י, זה סימן שאינו יודע כלום [ה]. כי אם היה יודע קצת מהש"י, היה יודע שהוא רחוק מאד ממנו. כי כל מה שמתקרב יותר להש"י, ויודע יותר, הוא יודע שהוא רחוק מאד, ואינו יודע כלל וזה בחי' תכלית הידיעה שלא נדע/ו. וזה דבר שא"א לפה לדבר ולהסביר זאת, כי גדולת הבורא אין שיעור [ז].

^א עיין תורה קמ – כי הצדיק בעצמו אי אפשר להשיגו, כי אין בו שום תפיסה, כי הוא למעלה משכלו. רק על ידי אנשיו המקרבים אליו, יוכל להבין מעלת הצדיק. כי על ידי שרואין אנשיו, שהם אנשי מעשה יראים ושלמים, ובהם יש להם תפיסה והשגה, כי העולם אינם רחוקים עדן מהם כל כך כמו מהצדיק בעצמו, ועי"ש שמביא משל מהחותם דמשמע שלא רק שא"א להשיגו אלא שנדמה להם שכל מעשיו הפוכים מהאמת. כדוגמת הנחתם שהוא הפוך מהחותם.

^ב בתרלז - וכל אשר, ובלוה"ת שם - וכל הנס אשר

^ג * כמבואר בפרש"י שם [עיין תורה יז אות ח הערה שם דף כד.]

^ד חיי מוהר"ן אות שס (בא) – אמר איני אומר לכם מתורתך כי אם הפסלת והיא נמוכה אלפי אלפים ורבי רבבות מדרגות מכפי מה שאני משיגה, ואיני יכול לומר נמוך יותר וכבר נרשם מזה במקום אחר:

^ה עיין תורה נג שתכלית הידיעה היא שזכה לה' דברים שאינו יודע, ועיין תורה לה שחכמה נקרא רחוק, ובתורה מ תנינא נקראת מרחקים, וכן בתורה פג תנינא תכלית הידיעה שלא נדע, ועיין תורה כד אות ח ובהערות שם. ועיין נעם אלימלך סוף בחוקתי

^ו עיין תורה פג תנינא ועיין תורה כד אות ח' וליקוטי הלכות אור"ח – נפילת אפים הלכה ד אות טו – ואז דיקא זוכה להשיג אור האין סוף על ידי הירידה והמעבד דיקא בבחינת מטי ולא מטי כנ"ל, שזהו בחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע. וזה התכלית אין מי שזוכה כי אם הצדיקים הגדולים במעלה מאד, כי אף על פי שהכל אומרים שתכלית הידיעה אשר לא נדע אבל אין מי שיודע פרוש דבר זה בשלמות כי אם מי שאוחז בזה, דהיינו שזוכה לזה על ידי מעשיו הטובים כאשר הבנתי מפ' רבנו זכרנו לברכה, כמבאר בשו"ת הקדושים. ואז בשזוכה לזה אז הידיעה והעדר הידיעה הכל אחד כי על ידי שניהם דיקא נגמר הידיעה וההשגה, כי שניהם אחד בבחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע, שהלא נדע בעצמו, שהוא העדר הידיעה, הוא בעצמו הידיעה. ובאמת אין מי שיבין ענין זה בשלמות כי אם הזוכין לזה,

וזה בחי' (ישעי' נז) שלום לרחוק ולקרוב דהיינו שלום וחיבור בין ברחוק והקרוב, בחינות מגלה טפח ומכסה וכו' דהיינו שכל מה שמגלה זה עוד כיסוי^א, שכל מה שמתקרב מתרחק כנ"ל. וזה בחי' ובשתים יעופף, יעופף כתרנומו משמש^ב, היינו בחינות מגלה טפח ומכסה וכו' של השימוש, שמשמש ועובר הש"י כנ"ל :

ובשתים יכסה פניו של הקב"ה, זה בחי' מגלה טפח ומכסה טפח אצל וכלפי עצמו. כי פנים לשון כעס, כמ"ש (שמות לג) פני ילכו (יא')^ב. וגם פנים לשון רצון והשגחה הש"י, כמ"ש (במדבר ו) יאר ה' פניו אליך^ג. והצדיק הוא לפעמים מקבל על עצמו יסורין בשביל העולם, והוא כמו חילוף, שמחליף עם הש"י ההשפעה וההשגחה^ד דהיינו הארת פנים הנ"ל הראויה לבוא עליו, שאינו רוצה זאת ההשפעה וההשגחה, ומכסה פני השגחה זו, ומקבל על עצמו יסורין שהיא בחי' פנים של כעס, כי הוא בוחר בהשפעה והשגחה רוחניות כי הצרה גשמית עושה צורה כמבואר בתורה קע, דהיינו הארת הנפש שהיא הכלי להשפעות רוחניות כמבואר בתורה לז. ואותה ההשפעה של הארת פנים שהלכה לה, נתפזרה בין העולם. נמצא שע"י שהצדיק מקבל על עצמו יסורין מחליף השפע הטוב הראוי לו שיבוא על העולם. וזה בחי' מגלה טפח ומכסה וכו', כי פנים בחי' טפח, והצדיק מכסה ממנו הארת פנים, ומגלה על עצמו פנים של כעס, וכלפי העולם להפך מכסה פנים של כעס ומגלה הארת פנים. דהיינו שלפעמים מגלה פנים של רצון והשגחה, ומכסה פנים של כעס, ולפעמים מכסה פנים של רצון והשגחה כנ"ל :

ולחם הפנים סגולתו באכילתו להארת פנים הוא בחי' ברית בתורה לא אות ט' ביאר שע"י שמירת הברית דרגא דאברהם זוכה שכל אכילתו תיהיה בבחי' אכילת לחם הפנים, כמ"ש על לחם הפנים שבמקדש (ויקרא כד)^ט ביום השבת יערכנו לפני ה' וכו' ברית עולם, ונאמר בהם (שמות כה) ועשית לו מסגרת טפח דהיינו לשלחן שעליו מסדרים את שש ושש הלחמים בהיכל שבבית המקדש:

אשרי להם, כי הידיעה והעדר הידיעה הם בחינת הריפה והמעבב שבאמת שניהם אחד. כי על ידי שניהם דיקא נמשך ההשגחה בבחינת מטי ולא מטי,

^א עיין שיחות הר"ן אות א'

^ב עיין שיחות מוהר"ן אות א – "כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלקים" (תהלים קלה ה). דוד המלך, עליו השלום, אמר "כי אני ידעתי". אני ידעתי דיקא, כי גדולת הבורא יתברך אי אפשר לומר לחברו (א), ואפלו לעצמו אי אפשר לספר מיום ליום לפי מה שמזריח לו ומתנוצץ לו באותו היום, אינו יכול לספר לעצמו ליום שני הזריחה וההתנוצצות של גדולתו יתברך שהיה לו אתמול. ועל כן אמר: "כי אני ידעתי", אני ידעתי דיקא. כי אי אפשר לספר כלל: ואמר: שמה שכתוב אחריו: "כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ" וכו' הוא ענין אחר לגמרי ורחוק לגמרי משבח "כי אני ידעתי". כי כוננו באלו הדברים כי אני ידעתי אי אפשר לספר כלל, והוא גבוה מאד מאד, גבוה מעל גבוה מה שאי אפשר לפה לספר, רק אני ידעתי דיקא כנ"ל. וכמו שכתוב בזהר (א קג: על משלי ל"א כג): "נודע בשערים בעלה" כל חד לפום מה דמשער בלבה' כמבאר במקום אחר (ב):

בהגהות הרב קפלן ציין כאן א – עלים לתרופה קלה. ב – שיחות הר"ן קעז ריז רצט ולק"ה ק"ש ה' עלים לתרופה טז קס שצג תכג וחיי מוהר"ן עבודת ה' כג.

^ט לכאורה קשה אם התכלית שלא נדע למה צריך לדעת ונ"ל לבאר במשל לצופה ית מרחוק שנדמה לו שאם היה קרוב יותר אזי היה משיגו וכשזוכה להתקרב כמה שורות משיג שעדיין גם כאן הוא ית' רחוק ממנו מאד וככל שמתקרב מתבטל עוד דמיון כזה עד שמגיע להיות עימותי' ממש ואעפ"כ משיג שגם כאן הוא ית' השגתו רחוקה ממנו מאד אבל השגתו זו אינה דומה כלל למי שמשיג זאת מרחוק ממש שהוא עדיין יש לו הדמיון שאם הי' הזוכה להתקרב היה כן משיג שנמצא גדולתו ית' אצלו אינה בעצם אלא מחמת שעדיין לא זכה להתקרב.

^א וכן פרש"י שם

^א * ברכות ז: (בתרלו ציין כאן ב"ר רות ז ובתשכט נחלק דלא נמצא לא בבראשית ולא ברות) [ועיין במדבר רבה יא ז ד"ה ישא ה פניו אליך]

^ב ברכות דף ז. ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי מניין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו דכתיב פני ילכו והנחותי לך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך

^ב עיין תורה טז

^ג עיין תורה עא

^ט בתקפא כתוב (במדבר כד) ובתורלו תוקן

וע"כ נקראת הבחי' המקבלת הששה טפחים הנ"ל מטפחת לשון טפח הנ"ל, כמ"ש כשבאה רות לגורן במצוות נעמי לבקש מבועז שיגאל אותה הבטיח לה שיברר הדבר ואמר לה (רות ג) **הבי המטפחת. כי זה היה בקשתה, כמ"ש (שם) ופרשת כנפיך על אמתך** דהיינו שישא אותה לאשה בדרך יבום, דהיינו **שבקשה הכנפים הנ"ל בחי' ברית, שהן בחי' הששה טפחים כנ"ל**. נמצא שמטפחת רומז לנזקבא ושש שעורים לדכר ע"כ **ויאמר לה הבי המטפחת וימד לה שש שעורים, שהן בחי' ששה טפחים שש כנפים הנ"ל** ובוזה רמז לה שפעלה בקשתה אצלו/ו^{טז}, וכן משמע עוד שם ממה שאמרה נעמי כשרות סיפרה שבועז נתן לה שש שעורים, מיד אמרה שבי וכו' כי לא ישקוט האיש כי אם כילה הדבר היום /יז'.

עתה יבאר את הצד העומד כנגד הצדיק שהוא אוצר של יראת שמים, והוא הנחש שהוא אוצר של אפיקורסות ופגם הברית ופיו היא הערלה המכסה על המלכות סוד האמונה הקדושה שברגלי הברית. ובתורה ד' תנינא מבואר יותר שלעומת הצדיק שהוא מצח הרצון עומד הכופר הרשע להכעיס שהוא מצח הנחש בחי' בלעם שאין כוחו אלא בפיו לפזר אוירים ארסיים של ניאוף עיין תורה מג. ולקמן יבאר שהנמלה שבפיו היא התלמיד של הצדיק שמתחזק באמונה נגדו. בכח הצדיק. והוא כמו הקדמה לביאור קושית הטעיה לרבי יוסי בזהר סבא דמשפטים שיבאר לקמן

ויש נחש (נקבה/יח) ונמלה/יט בתוך פיה, וזאת הנמלה אין לה נייחא בוודאי, מחמת שהיא בתוך פיה של נחש. והנחש בדיבורי האפיקורסות שלו פעמים הולך ופעמים מעופף. והחילוק שבין הליכה לעפיפה, כי בעפיפה יוכל לעוף ולפרוח ברגע הרבה, אבל בהליכה הוא הולך מעט מעט, בדרך ההולך, שהוא תנועה כבירה.

ובכל הדיבורים רעים שמדברים העולם/כא, ובפרט כשהם נוגעים על צדיקים וגדולים, באלו הדיבורים הם עושים כנפים להנחש בחי' פגם הברית שהם לעומת כנפים הנ"ל של הצדיק שהם בחי' ברית, שיוכל לעופף. כי על ידי דיבורים קדושים, עושים כנפים דקדושה בחי' תיקון הברית, בבחי' (קהלת ו) **ובעל כנפים יגיד דבר/כב**.

אבל באלו הדיבורים רעים, עושים כנפים להנחש יסוד דקליפה בחי' פגם הברית/כג, והם נגד השש כנפים של הקדושה הנ"ל שהם יסוד מרכבה לברית בחי' תיקון ושמירת הברית.

^{טז} נראה כאומר לה ברוחניות כבר פעלת ובגשמיות לא אשקוט עד שאגמור

^{יז} עניין זה המבואר כאן נדרש יפה בשיחות מוסר על תורה זו להרב יהודא שינפלד ע"ש.

^{יח} כך משמע מההמשך שנקט בפיה ולא בפיו והטעם נ"ל כי בסט"א הנוקבא היא היותר חזקה מהזכר כמבואר באור החיים בראשית מט יא בשם הזוהר במדבר רלא: וכן בכהאריז"ל שנחש הוא נוקבא דס"מ.

^{יט} בהשמות לדפ"ר כתוב שצ"ל ונמלה היינו זכוב. אבל בתקפא לא תיקן זאת כנראה חזר בו. (ועיין לקמן שהנמלה היא החכם הצדיק)

^כ עיין רמ"ק בפרס רמונים - שער כז פרק ג' - למ"ן ביסוד צרופו נמ"ל והוא היסוד. והמלכות ספינה לנמל. ועוד מלכות נקראת נמלה ועליה נאמר (משלי ו ו) ראה דרכיה וחכם. ויסוד נמל בלא ערלה שהוא מילה וכן השכינה נקראת ברה סולת בלא סובין נקראת נמלה. ל' מצד החסד שכן ל' בבינה בסוד מגדל הפורח באויר. והוא נשפע מצד החסד. מ' בסוד התפארת שעל ידו נשפעים מימי החסד אליו. נ' מצד הגבורה בו נפילה.

עוד עיין פל"ח אות ח' בשם זוהר הרקיע שנמלה היא אדנ-י ברבוע (דהיינו אחור א אד אדנ-י) והיא בחי' המלכות ובחי' שרה אמנו היתה מרכבה לה.

^{כא} ממה שדיבורי העולם מועילים לו משמע שהוא כלליות הרע הזה ושורשו ברוחניות וכל הדומה לו נעשה מרכבה לו ומשרתו

^{כב} עיין תורה כט ותורה כ' שלשון "יגיד" מרמו לברית

ועיין תורה לא חסד מתגלה בפומא דאמה היינו כיסופין והשתוקקות להש"י הם כפי תיקון הברית ושם הם בחי' הכל הנעשה בארץ הכל קדוש שמתגלגל והולך ויכול להחזיר את כל העולם בתשובה ע"י שנכנס בהם הרהורי תשובה וכיסופין להש"י אבל שם מדבר שהדיבורים עצמם הולכים ואילו כאן מדבר מהכח שזה נותן לדיבורי הצדיק לעופף וללכת.

^{כג} כי הנחש הוא הזה לעומת זה של הצדיק דהיינו בחי' יסוד דקליפה לעומת צדיק יסוד עולם

והוא הקליפה שעל הברית יסוד צדיק עיין בשל"ה הקדוש טעם שימת הערלה בעפר, שאל המאור הקדוש ע"ה לאלוהו ז"ל והשיב: שמעתי בישיבה של מעלה שהערלה הוא הנחש, וכיון שמעבירין אותו ממקומו צריך לתת לו מזונו, הדא הוא דכתיב (ישעיה סה,כה) 'ונחש עפר לחמו':

וכן יסוד דקטנות בקדושה נקרא נחש כמובא בסוגית כאיל תערוג זהר פנחס ~רמט~

ועיין תרגום יונתן על בראשית כה כז - ויהי עשו איש ידע ציד - (כז) ורביאז טליא והוה עשו גבר נחשירבן למצוד עופן וחיוון: דהיינו שהלעומת זה של יעקב איש תם היה לו בחי' נחש על ירכו היפך איש חרבו על ירכו המבואר בתורה ב' דהיינו תיקון הברית ותפילה

כי הדיבור יוצא מכנפי ריאה [כ"ו], ע"כ נעשה ממנו בחי' כנפים להנחש [כ"ה], כי הדיבור היוצא משית עיזקאין דקנה [כ"ו], הוא נגר השש כנפים של הקדושה הנ"ל: דהיינו שכמו שיש שרפים עם שש כנפיים כנ"ל שהם ברית אש כנ"ל כך לעומת זה בפגם הברית יש נחש שרף שיש לו שש כנפים והוא שורף בנשיכתו עיין פרפראות לחכמה אות ו – בענין כנפי הנחש וכו' ואז הנחש בבחינת אפעה ושרף מעופף (ישעיה ל'), ופריו שרף מעופף (שם י"ד)

והנחש הם אלו החכמים להרע לקמן בתורה ד' תנינא נקראים מצח הנחש, החוקרים פילוסופיא ואפיקורסית שהיא עיקר פגם הברית שבמחשבה/כ"ו. כמ"ש (ירמיה ד) חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו, שהם רק חכמים להרע כי כופרים במקובל למשה מסיני, שאם ירצו להשתמש בחכמתם החיצונית ודרך חקירתם המבוארת בסוף התורה/כ"ו להיטיב לא יוכלו כי חכמתם אינה חכמה כלל כמבואר בתורה לה והביאור כי חכמה שלנו היא להשיג דקדוקי רצונו ית' וחכמתם היא להשיג דרכי הטבע המעלים את הש"י/ל.

והם בחינות הנחש שע"י שדומים לנחש הקדמוני הוא הס"מ נעשו מרכבה לו ומתלבש בהם, בחינות (בראשית ג) והנחש היה ערום מכל חיות השדה. ערום דייקא שהיא קליפת החכמה דקדושה כמ"ש אני חכמה שכנתי ערמה/ל"א והוא ערום מלבושי האמונה וע"י דיבורים רעים, עושים כנפיים להחכמים אלו, שהם בחי' הנחש פגם הברית, שיוכלו לעוף ולפרוח כי הברית הוא עניין התקשרות בין שנים בחי' מעופף מזה לזה ומקשרם. היינו שמעופפת ומתפשטת חכמתם ואפיקורסית שלהם בעולם, ומזיק מאד להעולם [כ"ב]. וגם בחקירותם בעצמם, הם מעופפים, כמו מי שיש לו שכל מעופף, היינו ששכלם מעופף במהירות, ונפתח להם חכמתם מאד להוכיח מעלת חכמת הטבע על מנת לסתור את ההשגחה. אבל אם אין להנחש כנפיים, היינו שאין להם דיבורים רעים של העולם כנ"ל, אזי אין להנחש רק בחי' הליכה, היינו שאין להחכמים להרע הנ"ל, רק מה שחוקרים בינם לבין עצמן, ואינם מעופפים בעולם, היינו שאין מתפשט ומעופף חכמתם בעולם. ואינם יכולים להזיק להעולם, רק למי שסמוך אליהם, כגון תלמידיהם וחבריהם, אבל ברחוק מהם אינם יכולים להזיק. כמו ההולך, שהולך רק מעט, ואינו יכול למחר למרחוק כמו המעופף. וגם בינם לבין עצמן אין שכלם מעופף, היינו שאין נפתח

¹⁰ עיין תורה מה

¹¹ בבחי' אפעה ושרף מעופף (ישעיהו ל) ופריו שרף מעופף (פ"ח כאן אות ו)

¹² עיין תורה ג' ברכות סא סוף ע"א וזהו רע"מ פנחס רלה. וזהו רע"מ נשא קא: ותיקון כב דף סג:

¹³ עיין פתחי שערים נתיב עולם התיקון – פתח ד – ובאמת, כל אדם הדבוק בתורה הוא סוד המתקלא שהוא גילוי רצונו של א"ס שמתגלה ע"י התורה או נחתם בחותם ברית זה ויש לו תיקון, לבד הבעל ארמית, הוא מי שנמשך אחר פיתוי האשה וזה ובידיו נברים יספיקו בדרכי פילוסופיא הארורה, עי"ז נמשכה ערלתו להיות נמשך אחר הטבע ועי"ז גורם שליטה לנפשו הבהמית. ואז מסתלק רוחו מנפשו הוא סוד שבירת הכלים ממש והוא סוד עולם תוהו בין בלא מ"ה. ועל סוד העמוק הזה ארו"ל שאברהם אבינו יושב על פתחו של גיהנם ומוציא משם הרשעים, לבד מן הבעל ארמית, משום דממשכא ערלתיה ולא מבשקר ליה.

¹⁴ סוף תורה סג – הינו שאלו המחוקרים, שהם חכמים להרע, שהם בחינות הנחש כנ"ל, חכמתם וחקירתם הוא, 'שארי בחבורא', שתחלת חקירתם מתחלת מהמחברים, מחבור חמר וצורה. 'וסים בפרודא', שמסתמית חכמתם בשכליים הנפרדים. כי כן הך כל חקירתם, להתחיל מחבור החמר והצורה, ועולים ממדרגה למדרגה, מתחלה מחמר וצורה של הגשמיים, ואחר כך מחמר וצורה של הדקים יותר, ואחר כך מחמר וצורה של עלה ועלול, עד שמגיעים ומסיימים בשכליים הנפרדים. ורוצים להשיג בחקירתם האנושית, המטעית והמשגשגת, כידוע להמחוקרים בעצמן, הם רוצים להשיג על ידי חקירותם הקלו, מחבור חמר וצורה, את שכליים נפרדים, וזה 'שארי בחבורא וסים בפרודא':

¹⁵ ד"ר - להיטיב, מתרצו - להטיב

¹⁶ ואע"פ שיש הסוברים שמותר ללמוד חכמה חיצונית לצורך הבנת התורה כרקחות וטבחות אבל באמת אין זו חכמתם כנ"ל כי כוונת חכמתם לצורך עצמם והבסיס שעליו חוקרים הוא הכפירה במצוות מעשיות כמבואר בתורה יט תנינא. עי"ש

¹⁷ בתורה יב הארכנו בביאור העניין. וקיצור הדברים כי ערמה לשון להתחכם ולהערים עניין של התנצחות וערמוניות והוא לשון ערימה כמ"ש נערמו מים והתרגום חכימו מים דהיינו בחי' תקיף ועומד על דעתו ושתי תכונות אלו הן לטוב ולרע כי צריך לדעת להערים נגד היצ"ר המנסה להערים עליו תמיד וצריך להיות תקיף על דרכי הקדושה ולא להגרר כפתי אחר יצרו אבל כשמחפץ ונעשה מערים ותקיף נגד הקדושה זה צד הקליפה. ונמצא שבצד הקדושה הערמה היא כלי החכמה כי ע"י הערמה נלחם במלחמת התורה להשיג חכמה. וזהו דאיתא בגמ' סוטה כא: כל המלמד בתו תורה כאילו מלמדה תפלות דכתיב אני חכמה שכנתי ערמה והביאור כי אשה (שטבעה רוצה בקב תפלות מקב פרישות עי"ש) בקל תתפתה אחר החיצוניות של החכמה ולא תזכה לחכמה עצמה שהיא שפלות אלא לכלים להשיגה שהם ערמוניות ותקיפות שכשהן לעצמן היא תפלות והיזק. ובפרט לפי המהר"ל עיים מה שכתבנו בתורה סא אות ד' שהלימוד תורה מה שאינה צריכה מוזק לחכמת נשים הטבעית של האשה שהוא שכל ההליאני עי"ש.

¹⁸ עיין כעין זה בהקדמת הוהר דף ה. ד"ה ואי תימה מה שכתב שם המתקן מדבש ד"ה ועתה בא וראה.

להם החכמה כ"כ, ואינם מעופפים ומהירים בחכמות שלהם, רק חוקרים בחכמתם מעט מעט, כמו ההולך. וגם מה שמזיקים

לאחרים בחכמתם, הוא רק בבחי' הליכה, שאינו מעופף ונכנס בעומק לתוך המוח והלב, רק שנדבק קצת להמוח, אבל אינו נכנס בעומק לתוך הלב והמוח.
אבל כשיש להם ח"ו כנפים מדיבורים רעים כנ"ל, אזי הנזק משולש כנגד ג' בחינות/א' שבצדיק הנ"ל כי אזי שכלם מעופף להשיג הרבה חכמתם הקלוקלת כנ"ל שזה בחינה שכנגד בשתיים יכסה פניו של הצדיק דהינו כנגד עצמו דהינו חב"ד של הצדיק, וגם מזיק למרחוק, כמו המעופף שמעופף בשעה אחת למרחוק שזה בחינה שכנגד בשתיים יכסה רגליו של הצדיק, וגם שמעופף חכמתם המשובשת ונכנס ונדבק בהמוח והלב בעומק גדול מאד שזה בחינה כנגד בשתיים יעופף של הצדיק שזה בחי' שימוש שמשמש את הקב"ה:

עתה יבאר עיקר כוונת המילה כי פי הנחש הנ"ל הוא הערלה ויש נמלה בפיו היא המלכות הקדושה ונקראת עטרת היסוד שהיא בחי' שרש המלכות.
 ולכן הנמלה שבפי הנחש נקרא חכם שהוא בחי' חכמה תתאה שהיא במלכות.
 ובפל"ח אות ז' הוכיח שרמז בזה רבנו למוהרנ"ת ולכן הוכיחו על מנעלו הקרוע כי מנעל הוא בסוד החשמל אור מהבינה השומר על המלכות מיניקת הקליפות.
 ונתבאר לעיל ובהקדמה באריכות שהצדיק והנחש הם היסוד כולו אבל העטרה רומזת לתלמיד של הצדיק והערלה לתלמיד של מצח הנחש החיות הרעות המבואר בתורה ד' תנינא שכל כוחם מהרשע הגדול שהוא מצח הנחש לעומת הצדיק שהוא מצח הרצון שכל רצונו להאיר אמונה בעולם, עומד מצח הנחש להעלים האמת בכל חכמות הטבע שלו.

והנמלה המונח בתוך פי הנחש, הוא בחינות חכם הדור, שהוא חכם הישר והצדיק, ובעל מדות טובות. ומחמת שהוא חכם גדול דקדושה ונכנס באלו החכמות להכניע אותם עי"ז עיין תורה יט תנינא שהצדיק הגדול/כ' נכנס באלה החכמות ועיין תורה ח' שהצדיק נכנס לצינור של הרשע ומכניע אותו שע"י שאין בו אפילו בכח מאותו רע לא נוגע בו הרע כלל רק נכנע לפניו ומכוחו יכולים גם הנלולים אליו להתגרות ברשע עי"ש, אזי כשאלו החכמים נכנסים בחקירתם, לחקור באלו החכמות, אזי יש לו צער גדול מאוד, ויש לו מלחמה גדולה עמהם, היינו עם בחי' הנחש הנ"ל. כי מתגברים עליו מאד בלבולים ואמונות כזביות, והוא בחי' מבטח בוגד, שמתגבר עליו בטחון בוגד דהיינו שהוא בוגד בהקב"ה ובטח בבוגד דהינו במי שלא יכול להושיעו בשלימות כגון הדוקטור והדולר, שאינו בטחון שלם ואמת כראוי דהיינו פגם אמונה כי הבטחון הוא פרי האמונה (רמב"ן באמונה ובטחון) והתגברות הנחש היא נפילת האמונה והבטחון, שזהו בחי' אמונות כוזביות. וזהו בחינות (משלי כה) שן רועה ורגל מועדת מבטח בוגד [ז'], היינו שזה המבטח בוגד היא בחינות שן רועה את החכם, שהוא הנמלה שבתוך פיה כנ"ל משמע שן היא שיני הנחש

^א עיין פפראות לחכמה אות ה' – שם, אבל כשיש להם חס ושלוש כנפים מדיבורים רעים אזי שכלם מעופף וגם מזיק למרחוק, וגם שמעופף חכמתם המשובשת ונכנס ונדבק בהמוח והלב בעומק גדול מאוד נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי כבר מבואר לעיל שהכנפים של הנחש הם נגד השש כנפים של הקדושה שהצדיק כלול מהם וכבר מבואר לעיל שבקדושה היא בחינת בשתיים יכסה פניו נגד עצמו, בשתיים יכסה רגליו נגד העולם הנמשכין אחריו, ובשתיים יעופף נגד השימוש שמשמש את השם יתברך ועל כן כשעושין חס ושלוש כנפים להנחש, אזי הם חס ושלוש ממש כנגד בחינת שש כנפים הנ"ל,

כי מה ששכלם מעופף ונפתח להם עצמם החכמה המשובשת במהירות זה כנגד בחינת בשתיים יכסה פניו נגד עצמו בפרט כפי המבואר לעיל שבקדושה הוא בחינת רוח חכמה ובינה, ועל כן בהיפוך חס ושלוש אזי הם מעופפים בחכמתם, ומה שחכמתם מעופפת ומתפשטת ומזקת גם לאחרים למרחוק זה בחינת ההיפוך והכנגד של בחינת בשתיים יכסה רגליו, שהוא בחינת כנגד המשכת העולם שנמשכין אחריו כנ"ל

ומה שחכמתם נכנסת ונדבכת בעומק הלב, זה כנגד בחינת בשתיים יעופף שזה בחינת השימוש שהצדיק משמש את השם יתברך, וידיעת ה' נכנס כל כך בעומק לבבו עד שיועד בכל פעם ביותר שהוא רחוק מהשם יתברך ואינו יודע ממנו כלל, שזהו רק מחמת שהידיעה נכנסה בעומק לבבו מאד עד שמבין הדבר לאשורו,

כי באם לאו היה יכול לטעות ולומר שהוא יודע מהשם יתברך והוא קרוב אליו כמו שגם בלימוד הפשוט כל זמן שאין ענין הלימוד נכנס ונדבק בעומק לבבו, אזי יכול לטעות ולומר שיועד הפשט של הלימוד, ובאמת הוא עדיין רחוק ממנו ואינו יודע כלל עומקו של דבר מה שיש לפלפל בזה להקשות ולתרוץ לשאול ולהשיב, כמו כן בידיעת השם יתברך, כל זמן שאין הידיעה הקדושה נכנסת בעומק לבבו, אזי יוכל להיות נדמה לו שיועד מהשם יתברך וקרוב אליו, וזה בעצמו הוא סימן שאינו יודע כלום כמבואר בפנים נמצא שבחינת ובשתיים יעופף הוא בחינת מה שידיעת הצדיק מהשם יתברך הוא בעומק הלב מאוד, ועל כן גם להיפוך אזי חס ושלוש חכמתם המשובשת נכנסת בעומק הלב מאוד רחמנא ליצלן, אבל כשאין להם כנפים לעופף והם רק בבחינת הליכה אזי אין להם כל הג' בחינת הנ"ל כמבואר בפנים:

^ב צ"ע כי צדיק הגדול משמע הצדיק עצמו ולא הנלולים אליו אבל ממה שמבואר שם שבע יפול צדיק וקם וכן כאן בהמשך מבואר שיש לחכם צער בלבולי אמונה בגלל חקירתם של האפיקורסים משמע שמדובר בתלמיד הנלווה, כי הצדיק עצמו מבואר בתורה ח' שע"י שאין בו מאותה וזהמה אפילו בכח אין להם נגיעה בו כלל וצ"ע.

³ דפ"ר ותולד - כזביות, מתרלו - כחביות

⁷ בענין רגל מועדת עיין פל"ח אות ז' ובחיי מוהר"ן כז

שהנמלה בין שיניו כמבואר בסבא דמשפטים לקמן שהוא הכופר שתולה הכל בסיבות ומפיל לבטחון דסט"א בדוקטור והדולר וזהו שן רועה דהיינו האפיקורסות היא מנהגת ורועה את החכם למעוד רגליו דהיינו האמונה הקדושה וליפול למבטח בוגד. **כי מחמת שהוא חכם ונכנס בעבודת ה', מתגברים עליו אלו הבלבולים והאמונות כזביות^ה ביותר, וצריך לו תמיד מלחמה גדולה עמהם ומכאן הצדיק הוא מתגבר על כל בלבולי האמונה וקם :**

ובין כשהנחש הולך, ובין כשהוא מעופף, יש לו צער גדול ומלחמה גדולה הנ"ל של בלבולי אמונה. רק שבוודאי בעת העפירה, צערו גדול יותר מאד. ואין לו שום נייחא בין כשהוא הולך, בין כשהוא מעופף.

רק שיש ממוצע בין ההליכה ובין העפירה דהיינו עמידה, והוא בעת שפוסק העפירה ומוריד עצמו מן העפירה ממעלה למטה, כדרך המעופף בעת שרוצה לשלשל ולהוריד עצמו למטה, ואזי יש להנמלה הנ"ל נייחא, כי אזי אינו הולך ואינו מעופף. היינו, כי יש כמה עתים שהחכמים נייחים ואינם חוקרין, כגון בעת שינה ואכילה, ואזי יש נייחא להחכם שהוא בחי' הנמלה שבתוך פיה. כי החכם הוא בחי' נמלה, כמ"ש (משלי ו) לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם נמצא אם הלמד מהנמלה נעשה חכם הרי כ"ש שהיא בעצמה בחי' החכם, ולכן גם כל חכם מכונה נמלה, כי זה החכם מלמד דעת ודרכי ה' אל העם : עיין פל"ח אות ז"ו^י

^ה בתולד - כוביות, מתולד - כחביות

^י עיין פרפראות לחכמה אות ז' – שם, לענין הנמלה שבתוך פה הנחש, שעל ידי זה בא למבטח בוגד היינו לבטחון שאינו שלם ואמת כראוי, שזה בחינת (משלי כ"ה) שן רועה ורגל מועדת מבטח בוגד, והנמלה היא בחינת החכם הדור המלמד דעת ודרכי ה' אל העם כמו שכתוב (שם ו) לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם וכו' אפשר לומר שזה נוגע לענין המבואר לעיל שאמר להר"ר נתן ז"ל אודות המנעל שלו שנתעקס העקב על פניו שהוא דומה כמו שטופחין בפנים וכו', ומפשוטו נראה שהוכיח אותו על פניו למה הוא הולך במנעל כזה, כי כבר ידוע מה שהקפידו רז"ל על ענין המנעלים (כמו שארז"ל (שבת קכ"ט) לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו, בפרט לענין תלמיד חכם הקפידו ביותר ואמרו שאין לו לת"ח לילך במנעלים מטולאים בשוק וכל זאת כדי שלא יתבזה בפני ההמון), ועל כן הקפיד גם רבינו ז"ל על זה קצת, ובכאן רימו לו שזה בא מחמת הבטחון שאינו שלם ואמת, שזה בחינת שן רועה ורגל מועדת דייקא (כי המנעל הוא שמירה להרגליו), וזה בא על ידי מבטח בוגד שבא על ידי שהנמלה שהוא חכם הדור מונח בתוך פיה של הנחש והם מבלבלין אותו והחכם הוא בחינת נמלה כמו שכתוב (משלי ו) לך אל נמלה עצל וכו', וכבר ידוע מה שמבואר בספר המדות שעל ידי זריזות וזכה להיות רועה נאמן וסימן לדבר לך אל נמלה וכו' וכתוב (בראשית מ"ט) משם רועה אבן ישראל ס"ת נמלה, ושמעתי מאנשים נאמנים מאנ"ש הזקנים, שענין זה אמר רבינו ז"ל בפירוש על הר"ר נתן ז"ל שהיה זריז גדול מאוד כידוע ופעם אחת התפעל רבינו ז"ל מאוד מזריזותו הגדולה והנפלאה, ואמר עליו אז שבוודאי יהיה הר"ר נתן ז"ל מנהיג ורועה ישראל, כי על ידי זריזות וזכין להיות רועה נאמן כנ"ל נמצא מבואר מדברי רבינו ז"ל עצמו, שהר"ר נתן ז"ל הוא בחינת החכם הדור שהוא בחינת הנמלה כנ"ל (וזה סעד גם למה שביארנו לעיל במאמר חדי ר"ש סי' ס"א בענין זה של הר"ר נתן ז"ל), וזה שסיים הכתוב שם במשלי ו' לך אל נמלה וכו' אשר אין לה קצין שטור ומושל תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה (ודברי רז"ל ידועים בזה), שזה מרמז גם כן על ענין הנ"ל שדייקא אחר פטירתו של רבינו ז"ל, חיבר הר"ר נתן ז"ל ספרים הרבה והכין לנו כל טוב, אף על פי שהוא בעצמו לא ידע מה יהיה מהם אם יזכה העולם ליהנות מחיבוריו אם לאו (כמבואר במקום אחר, ובאמת בחי' לא נדפס מחיבוריו כי אם כך קטן, וגם זה סמוך לפטירתו ז"ל כידוע) וכבר מבואר שהלימוד שהחכם מלמד דעת את העם ומתקן עצתם, הוא בחינת רגליו שזה בחינת בשתיים יכסה רגליו כנ"ל, על כן הוא צריך להקפיד ביותר על המנעלים שהם שמירה להרגליו וכן ברוחניות ועבודת ה' צריך להתחזק ביותר בבטחון בהשם יתברך, שזה עיקר השמירה לבחינת רגליו ברוחניות בחינת (משלי ג) אז תלך לבטח דרכיך ורגליך לא תגוף, כי הבטחון השלם הוא ההיפוך מבחינת רגל מועדת כמו שכתוב בה' בטחתי לא אמעד (תהלים כ"ו) עוד יש לפרש ענין הדברי צחות של המנעל הנ"ל, והשיכות שיש לזה עם מאמר זה הנ"ל, כי מה שאמר לו רבינו ז"ל המנעל שלך הוא דומה כמו שטופחין בפנים (דיין שיר האט אפנים ויא אפאטש אין פנים) סוד פשיטות כוונתו ז"ל נראה לי שהוא כפשוטו, ומיוסד על מאמר רז"ל במסכת נדה כ"ה: לענין המפלת כמין סנדל, ואמרו שם סנדל צריך שיהיה לו צורת פנים ואפילו מאחוריו, משל לאחד שסטר את חבירו והחזיר פניו לאחוריו, וכן המנעל שהוא העקב נתעקס הרבה לפניו על פני המנעל כנ"ל, ועל כן הוא ממש כמו שטופחין על פנים, היינו כמשל רז"ל משל לאחד שסטר את חבריו (היינו שטפח לו על פניו) והחזיר את פניו לאחוריו בפרט שרז"ל אמרו גם כן משל זה לענין סנדל כנ"ל, ובוודאי דברי צחות הנ"ל, ומה שהזכיר אחר כך מאמר רז"ל הנ"ל הם כמין חומר אפילו לפי פשוטו והנה במאמר זה הנ"ל מבואר שבחינת טפח לו על פניו הוא בחינת בשתיים יכסה פניו, כי פנים לשון כעס, וגם הוא לשון רצון והשגחת השם יתברך וכו' ובאמת כעס הוא מבחינת הסתרת פנים בחינת אחורים, רק שבאמת גם אחורים דקדושה הם גם כן בחינת פנים, כי הכעס של השם יתברך חס ושלום הוא גם כן לטובה, וכמבואר גם במאמר זה לענין הצדיק שהוא בחינת מגלה טפח ומכסה טפח כי לפעמים מגלה פנים של רצון והשגחה ומקבל על עצמו יסורין בשביל העולם, כי הוא בוחר ביותר בהשפעה והשגחה רוחניות, ואותה ההשפעה שהלכה לה נתפורה בכל העולם וכו' נמצא כשמכסה הפנים של רצון והשגחה ומקבל על עצמו יסורין שזה מבחינת אחורים כנ"ל, זה בחינת שהחזיר את פניו לאחוריו, שזה בחינת מה שהלך במנעל שנתעקס פניו לאחוריו, שזה היה מסתמא מחמת חסרון פרנסה, שזה בא להצדיק לפעמים מחמת בחינת בשתיים יכסה פניו בחינת וטפח לו על פניו והחזיר פניו לאחוריו כנ"ל ומחמת שזה גם כן לטובת ישראל שהם בחינת הרגליו שלו, על כן מרומז ענין זה בבחינת המנעל דייקא שהוא בחינת השמירה להרגליו כנ"ל ועל כן הזכיר אז גם מאמר רז"ל (ירושלמי שבת א ג) מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענה עקב לסילותא, שמוזה המאמר מבואר שבחינת עקב בחינת אחורים של המדרגה עליונה הוא גבוה ביותר מבחינת הראש והפנים של מדרגה התחתונה ממנה, שזה גם כן בחינת מה שמבואר לעיל שבחינת אחורים דקדושה היא גם כן בחינת פנים, היינו לבחינת המדרגה שלמטה ממנה וכמבואר מזה גם בכתבים ובה יש להבין קצת מה שאמר רז"ל במדרש לך לך פרשה מ"ה, ותעניה שרה ותברח מפניה וכו', טפחתה בקורדיקסין (היינו במנעל) על פניה, כי בהגר ובישמעאל היה עדיין אחיזת זוחמת הנחש כידוע, וכמו שדרשו רבותינו ז"ל על (בראשית כ"א) ותלך ותתע, ושרה הראתה לה שבחינת קדושת המנעל של הרגליו שלה גבוה מבחינת הפנים של הגר וטפחה בו על פניה, עד שהוכרחה לברוח מחמת זה ועיין בפרי עץ חיים שער התפלה פרק ב' ג' מענין לבישת מנעלים, ובלקוטי הלכות הל' חליצה ויבום הנכלל בהל' גיטין הלכה ד' אות יו"ד י"א וי"ב ותבין ביותר:

וזה סוד מה שאמר הסבא (זוהר משפטים דף צה)¹ שם מסופר שרבי יוסי נפגש עם רבי חייא וסיפר לו שבדרכו לכאן ציער אותו סבא סוחר בחמש שאלות ששאל אותו ולא ידע לענות לו והראשונה היא זו מאן הוא נחש דפרח באוירא ואזיל בפרודא, בין כך ובין כך אית נייחא לחד נמלה דשכיב בין שינוי. שארי בחיבורא וסיים בפרודא. עד כאן שאלת הסבא.

ורבינו מבאר שהנחש שפורח באויר היינו בחינות הנחש הנ"ל. דפרח באוירא, שפריחתו, על ידי האוירים. היינו, על ידי דיבורים רעים שנעשה לו מהם כנפים.

ואזיל בפרודא, היינו שאין לו רק בחינות הליכה כי כשכנפיים דקדושה הם כתקונו¹ דהיינו כנפי הצדיק כתיקונו ע"י שאין בעולם דבורים רעים בעיקר על הצדיק, ואין וכשאין להנחש כנפים מדיבורים רעים, אזי אין לו רק בחי' הליכה. וזה ואזיל בפרודא דהיינו שהנחש רק הולך כי לו אין כנפים אלא לצדיק, בחינות מה שכתוב במראה המרכבה שראה יחזקאל (יחזקאל א) וכנפיהם פרודות מלמעלה דהיינו פרודות ופרושות לעופף (רד"ק), היינו כאשר בחינות כנפי הקדושה מתקנות, אזי הכנפים של הנחש לא מתקנות. אזי הנחש בבחי' ואזיל, דהיינו שאין לו רק בחינות הליכה. כי בחינות הליכה יש לו תמיד, כי הבחירה חפשית להמחקרים לחקור בכל עת שירצו, רק שאין יכולים לעופף בבחי' הנ"ל, כשאין להם כנפים מדיבורים רעים, ואין להם רק בחי' הליכה כנ"ל :

בין כך ובין כך, היינו בחי' הממוצע בין ההליכה והעפיפה כנ"ל, וזה נקרא בין כך ובין כך, שהוא בין ההליכה והעפיפה, ואזי יש לה נייחא להנמלה דשכיב בין שינה מבלבולי האמונה שגורמים האפיקורסים בחקירותיהם כנ"ל דהיינו בזמנים שהמחקרים לא מחקרים כגון בזמן אכילה ושינה :

שארי בחבורא וסיומ¹ בפרודא כוונת הזוהר שם לסט"א שהם הס"מ ונוק' דיליה, שאין להם חיבור שמוליד, כי לזכר אין מוחין של דעת שעל ידו ההולדה¹, ורבינו מבאר היינו שאלו המחקרים, שהם

¹ זוהר משפטים דף צד: עס מתוק מדבש – רבי חייא ורבי יוסי אפרעזי חז' ליליא במגדל דצור ר' חייא ור' יוסי נפגשו יחד בלילה אחד במגדל של צור, אתא אחרו תפן וחדו דא ברא נתאכסנו שם ושמוחו זה בזה, אמר רבי יוסי לר' חייא פמה חדינא דחמינא אנפי שכינתא כמה אני שמח שראיתי אותך שפניך פני השכינה, דהשתא בכל ארחא דא אצטערנא בחדא סבא טיעא כי עתה בכל הדרך הזה נצטערתי בזמן אחד סוחר, דהוה שאיל לי (דף צה). כל ארחא שהיה שואל אותי בכל הדרך כמה שאלות וחידות, א' מאן הוא נחשא דפרח באוירא מי הוא הנחש הפורח באויר, והיינו הס"מ הנקרא נחש המשוטט באויר העולם כמו שכתוב משוט בארץ, ואזיל בפרודא והולך בפירוד מבת זוגו כי אל אחר נסתר, ובין כך ובין כך אית נייחא לחד נמלה דשכיב בין שינוי ובין כך יש מנוחה לנמלה אחת השוכבת בין שני שניתנה לו לטרף, ר"ל מי שלא רצה לקיים מצות פריה ורביה ומת בלא בנים, הוא נמסר ביד הס"מ על ידי שהולך בפירוד מבת זוגו מפריח את נשמה ההיא ביד מלאכי חבלה המוליכים אותה מדחי אל דחי, אבל בין כך ובין כך הקב"ה מזמין לזו הנשמה מקום מנוחה על ידי אחי המת המיבם את אשתו וע"ז יש לה מנוחה, והס"מ שרי בחבורא וסיים בפרודא הוא מתחיל בחבור ומסיים בפירוד, כי תחילה היו וז"ל דקליפה כחצור אכ"א, וכשנסכו לא נחצרו פנים פנים אלא נשאלו כפירוד.

² דפיר כתיקונו מתרצו - כתיקונו

³ גם בדפיר ותרגל - וסיומ, ומתורגל - וסיים (כלשון זוהר הני"ל)

⁴ עץ חיים – שער הקליפות ש' מח פ"ב – ודע כי כמו שבכל הפרצופים דקדושה יש בהם בחינות המוחין כנודע כן יש אל כל הפרצופים דקליפות כולם לזכרים ולנקבות אבל יש שינוי בזה כי הנה הזכר דקליפה וגם הנקבה אין בהם רק תרין מוחין לבד והזכר של הקדושה יש לו ג' מוחין חב"ד והנקבה של הקדושה יש לה ב' מוחין חו"ב לבד כי נשים דעתן קלה וזה נרמז בסבא דמשפטים דק"ו וז"ל אל אחר אסתרס ולא עבד פירין, פי' הדבר כמש"ה ממני פריך. נמצא כי הפירות הנעשין מזווג העליון דו"ן דקדושה הם נשמתין ורוחין ונפשין דישאל ודענין כי בחי' נפשות באים מן הנקבה עצמה אמנם בחי' נשמות ורוחות באים מן צד הזכר המזדווג עם הנקבה ואמנם הטפה הנמשכת ע"י הזווג הוא מנוחה הדעת כי הוא המכריע והמחבר התרין מוחין חו"ב של הזכר ואי אפשר לשום זוג אם לא ע"י הדעת לכן נקרא הזווג כלשון דעת כמ"ש וידע אלקנה את חנה אשתו והאדם ידע את חוה אשתו ואיש לא ידעה וכמוהו רבים והטעם כי אם אין דעת אין זוג כלל. ואמנם שם בקלי' אפילו הזכר אין בו דעת רק ב' מוחין לבד אבל מוח הג' הנקרא דעת אין בהן וכיון שכן הוא א"כ אין בו בחי' זווג והרי הוא דומה לסריס שאינו עושה פירות ונודע כי אל אחר הוא הזכר שבקלי' כנוצר בוזהר במקומות רבים ובפ' פקודי דרמ"ג על לא יהיה בך אל זר וז"ש באן אל אחר אסתרס ולא עבד פירין כי בנקבא לא שייך לישנא דסירוס אלא צינון כמשארז"ל על התנינים הגדולים נמצא כי ישראל יש להן נר"ן מהקדושה נפש מן המלכות עצמה ור"ן מן הזכר שיש בו בחי' הדעת אמנם עכו"ם אין בהם רק בחי' נפש לבד מצד הנקבה של הקליפות אך ר"ג הבאים מן הזכר אין בהם לפי שהזכר דקלי' אסתרס שאין בו מוח הנקרא דעת כדי להמשיך ע"י זווג עם הנקבה בחי' ר"ג אשר ז"ס אל אחר אסתרס ולא עבד פירי שהם הר"ג של הזכר אבל הנפשין הם פירי הנקבה יש לעכו"ם נפש מהנוק' דקליפה וז"ה גם בלא דעת נפש לא טוב כי הנפשות של האמות הבאים מהקליפות הנקרא רע ולא טוב הם נעשין בלא דעת לכן אין בהם רוחין ונשמתין ג"כ.

פירוש הבית לחם יהודה על עץ החיים שער הקליפות ש' מח פ"ב – אל אחר אסתרס ולא עבד פירין רבנו ז"ל קיצר לשון הזוהר בדרכו בקודש וז"ל הזוהר ואל אחר אסתרס ולית ליה תיאובתא לעלמין ולא אפיש ולא עבד פירין דאלמלי עבד פירין יטשטש לבל עלמא : פירוש הדבר כמו שאמר הכתוב בהושע "ממני פריך נמצא". פסוק הוא בהושע סי' י"ד ופירושו הוא שהנוקבא אומרת לז"א כי פריך שהם הרוח והנשמה הנו' בסמוך, ממני הם נמצאים כי במעי הנקבא ניתנת טפת הדבורא ושם הם נתקנים בבחי' פרצוף. וכל' א"כ נמצא שגם הדבורא יש לו פרי וע"ז אמר בוזהר דאל אחר אסתרס ולא עבד פירין : וא"א לשום זוג אם לא ע"י הדעת. כלומר אם לא ע"י טפת הדעת אבל אם הוא ביאה ריקנית אינה נקראת זוג וכדמסיים והטעם וכו' : והרי הוא דומה לסריס. אמר דומה לפי שהסריס יש בו דעת אלא שיש ריעותא בביצים או בגיד אך לענין ההולדה דומה הזכר דקלי' לסריס : כי בנקבא לא שייך לישנא דסירוס אלא צינון. כוונתו לחזק דבריו שכתב שכוונת הזוהר הוא על דבורא דקלי'. אמנם בודאי שגם הנקבא נצטננה כנראה מלשון מבר' דנ"ח ע"ג וז"ל וז"ס סירס את הזכר וצינן את הנקבה כי בהם כח לפרות ולרבות שאין בהם מוח הדעת המשתף ומחבר את החו"ג ביחד לעשותם פרי עכ"ל.

חכמים להרע [א], שהם בחינות הנחש כנ"ל, חכמתם וחקירתם הוא, שארי בחבורא, שתחילת²¹ חקירתם מתחלת מהמחזירים, מחיבור חומר וצורה. וסיים בפרודא, שמסתיומת חכמתם בשכליים הנפרדים דהיינו להשיג השגה בצורה לבד. כי כן דרך כל חקירתם, להתחיל מחיבור החומר והצורה, ועולים ממדריגה למדריגה, מתחילה מחומר וצורה של הגשמיים, ואח"כ מחומר וצורה של הדקים יותר, ואח"כ מחומר וצורה של עילה ועלול, עד שמגיעים ומסיימים בשכליים הנפרדים. ורוצים להשיג בחקירתם האנושית, המוטעת והמשובשת, כידוע להמחקרים בעצמן, הם רוצים להשיג ע"י חקירותם הללו, מחיבור חומר וצורה, את 'שכלים נפרדים' דהיינו את הצורה לבד, אבל בגודל יצרם הרע רוצים להשיג לפי הנחת היסוד שלהם שהיא הכפירה בהקב"ה ובהשגחתו, נמצא שמסיימים בפירוד תרתי משמע ש גם מנסים להשיג מהות צורה בלא חומר שהם שכלים נבדלים וגם ובעיקר בפירוד מהמציאות האמיתית שמנהגת את העולם שהיא הקב"ה, וזה שארי בחבורא וסיים בפרודא :

רבנו מבאר את לשון הזוהר אבל באמת א"צ להבין דרך חקירתם שהיא גם בתחילתה בפירודא מהקב"ה וכמבואר בתורה ד' תנינא אות ו' שיש חיות רעות דורסים וטורפים שהם חכמי הטבע שמראים בחכמתם המוטעית שהכל על פי הטבע וכאלו אין שום רצון ח"ו. עוד שם באות ז' ושרשם של חכמי הטבע הנ"ל הוא מצח הנחש הכופר שרוצה להראות שכל הסיבות עפ"י הטבע ח"ו. עוד עיין בתורה יט תנינא שעמלק הוא המחקר הגדול שרוצה להפריד את המח מהלב וכל חקירותיו כדי להשיג שכלים גבוהים ואומר שרק הם עוה"ב ואין תועלת כלל במצוות מעשיות, אבל האמת הפוכה לגמרי שאדרבה כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וגם למי שאין לו מח כלל יכול לזכות ע"י מצוות מעשיות דייקא כי הם העיקר וזו כוונת לשון חז"ל הכופר בעיקר פירוש במצוות מעשיות שהם העיקר. ועיין תורה סב בעיקר בכת"י רבינו שבסוף הספר נתבאר דעתם מדוע כופרים במצוות המעשיות כי טוענים שהעולם מחוייב המציאות כמו האור מהשמש ממילא המצוות לא מועילות כלום וע"ש שרבינו מיד סותר דעתם המוטעית שהאמת היא הפך הגמור שכל העולם עומד רק על רצונו ית' וכל רגע מחדש מעשה בראשית רק ברצונו לבד ומשיג על כל מעשה קטן. ועיין תחילת תורה יט תנינא הנ"ל שהעיקר לעבוד את הש"י בתמימות גמור בלי חכמות כלל. ועיין תורה סב מצוה לחדד השכל אבל הכוונה שם לעיין בפסקי הלכה עד שיבין אותם למעשה כיצד לדקדק בקיומם. ובאמת בוודאי שיש חשיבות לחכמות התורה קדושה והעיון בה וגם רבינו ציווה לעיין בתורתו בעיון גדול והבטיח שזוכים ע"ז למח גדול אבל הכוונה שלא זה העיקר אלא עד כמה שמחזק את קיום התורה והאמונה הקדושה. שזה העיקר כנ"ל.

עד כאן ביאור חברותא לתורה סג

אמנם הגויים אין בהם רק בחי' נפש לבד מצד הנוקבא של הקליפה היינו מנוקבא של ג' קליפות כמ"ש בפ"ג דשער מט וז"ל ונשמתם של הגוים הם מג' קליפות רוח ענן ואש שכולם רע וכו' ועיין בדברינו דהתם. אמנם קשה כי מאחר שנצטננה הנוקבא כמו שאמרנו בדיבור הקודם וגם על הזכר אמר בזו הנז' דלית ליה תאובתא לעלמין א"כ היאך הם מתעוררים להזדווג ומולידים נפש לגויים. ואפי' אי נימא שלפעמים הם מתעוררים להזדווג כעניין פרדה שתבעה, פשוט הוא שאין זה כי אם פעם אחת ביוכל ומאחר שכן ראוי שיהיו ישראל פרים ורבים אלף פעמים מכל האומות שבעולם ואיך היה הדבר בהפך כמ"ש כי אתם המעט מכל העמים. ועוד אם אין בהם דעת בקליפה א"כ איך נמצא בחי' מוח הדעת בראש הנכרים כמו בראש ישראל. ועוד מאי שנה נוקבא דקליפה שהיא יכולה להמשיך טפת הנפש מוח"ב שלה אעפ"י שאין בה בח' דעת והדבורא אינו יכול להמשיך רוח ונשמה מחו"ב שלו אלא ע"י הדעת.

ונ"ל בישוב אלו הקושיות, והוא כמ"ש רז"ל בפ"ג שבסמך והעולה מדבריו הוא כי אחר שנתקנו ד' עולמות אבי"ע אז היה הז"א דקליפה בבחי' ו' אורות לבד ונוקבא דקליפה בבחי' אור של נקודה א' בלבד וע"י חטא אדה"ר נסתלקו ט"ס מנוקבא דז"א דאצילות ונתלבשו בנוקבא דקליפה דאצילות ונעשית פרצוף שלם, ב' ספירות בין באורות ובין בכלים וגם דבורא דקליפה נעשה פרצוף ב' ספירות בבחי' הכלים בלבד ואין בהם כ"א ו' אורות הראשונים שהיו לו מקודם התיקון ולא נתוסף בו דבר ולכן לילית נקראת יותרת על הכבד דאתגברת על בעלה כי יש לה יתרון עליו שיש לה יו"ד אורות והוא אין לו רק ו' אורות לבד ע"ש. ובוה יותרו כל הקושיות והוא כי כאשר ברא אלהים את התנינים הגדולים שהם סמ' ולילית סירס את הזכר וציין את הנקבה שלא נתן בהם בחי' דעת כדי שלא יטשטשו את העולם. אמנם אח"כ ע"י חטא אדה"ר גרם להמשיך ט"ס בנוקבא דקליפה ונעשה בה דעת מבחי' הדעת דנוקבא דאצילות העומד בין תרין כתפין דילה ולכן היא מפתה לס"מ להזדווג עמה והיא יכולה להמשיך נפש מחו"ב שבו כי אין בו דעת אפילו אחר חטא אדה"ר. ולפי שסבא דמשפטים קאי על תחלת בריאת הסט"א שהיו מקמי חטא אדה"ר משו"ה אמר אל אחר אסתרט ולית ליה תאובתא ולא אפיש ולא עביד פירין וכו' מה שאין כן אחר חטא אדה"ר אע"פ שאין לו אורות חב"ד מ"מ יש לו כלים דחב"ד וגם בהם מתפשט אור הו"ק שלו ולא נשאר סריס ואין לו תיאבון לגמרי כבתחילה כי אם מקצת בלבד וע"י שהופך את שלחנו ואשתו יושבת עליו בסוד יותרת הכבד מתחזקת תאוותו ומולידין נשמות לאומות העולם בלא גופין ואותם נשמות שהולידו אחר חטא אדה"ר הם נכללו באדה"ר ונעשה גוף גשמי כמבואר בספר הקלוטים תהלים לב וזה לשונו כשברא הקב"ה לאדה"ר כל הנשמות שנכללו בו לא היו אלא נשמות ישראל ואם לא הי' החוטא לא היו אומות העולם יוצאים לעולם ע"כ הבית לחם יהודה וע"ש עוד

²⁰ לשה"כ ירמיהו ד' כב הנ"ל

²¹ דפירי - שתחילת, מתרצו - שתחלת

²² גם בדפירי ותולד - שכלים, מתולד - שכליים, (וצ"ע כי אינו רק שינוי בכתיב מלא או חסר אלא שינוי בניקוד שכללים, שכללים)

